OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen osasto

LAUSUNNOT LUONNOKSESTA VARHAISKASVATUKSEN ASIAKASMAKSUISTA ANNETUN LAIN (1503/2016) 5 JA 8 §:N MUUTTAMISESTA

HARE-nro OKM032:00/2017
Dnro OKM/32/010/2017

Lausuntotiivistelmien yhteenveto

18.9.2017

Lausuntoyhteenveto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain (1503/2016) 5 ja 8 §:n muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain (1503/2016) 5 ja 8 §:n muuttamisesta seuraavilta tahoilta:

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Oikeuskanslerinvirasto, Oikeusministeriö, Sosiali- ja terveysministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, Valtiovarainministeriö, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Lapin aluehallintovirasto, Opetushallitus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Lapsiasiavaltuutettu, Tasa-arvovaltuutettu, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Romaniasiain neuvottelukunta, Saamelaiskäräjät, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE, Valtakunnallinen vammaisneuvosto VANE, Keskustan eduskuntaryhmä, Kokoomuksen eduskuntaryhmä, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, Svenska riksdagsgruppen, Vasemmiston eduskuntaryhmä, Vihreä eduskuntaryhmä, Espoon kaupunki, Helsingin kaupunki, Inarin kunta, Joensuun kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Kajaanin kaupunki, Kuopion kaupunki, Mikkelin kaupunki, Muonion kunta, Oulun kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Tampereen kaupunki, Turun kaupunki, Vaasan kaupunki, Vantaan kaupunki, Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry, Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry, Akava ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry., Toimihenkilökeskusjärjestö STTK Ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry, KT Kuntatyönantajat, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Lastentarhanopettajaliitto LTOL, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, Tehy ry, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer, Kirkkohallitus, Lastensuojelun Keskusliitto ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö-Tvy Ry, Suomen Vanhempainliitto ry ja Hyvinvointialanliitto.

Lausuntoaika oli 3.7.2017 – 14.8.2017.

Lausunnon antoivat

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, Oikeuskanslerinvirasto, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Tasa-arvovaltuutettu, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Jyväskylän kaupunki, Tehy ry, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Turun kaupunki, Opetushallitus, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry, Oulun yliopisto, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Kajaanin kaupunki, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, Vihreä eduskuntaryhmä, Työ- ja elinkeinoministeriö, Tampereen kaupunki, Lastentarhanopettajaliitto ry, Lapin aluehallintovirasto, Mikkelin kaupunki, Tampereen yliopisto, Suomen Ammattiliittojen

Keskusjärjestö SAK ry, Helsingin yliopisto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Vaasan kaupunki, Suomen Yrittäjät, Akava ry, Suomen Kuntaliitto, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Espoon kaupunki, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry, Hyvinvointialan liitto, Oulun kaupunki, Työttömien Keskusjärjestö ry, Suomen Vanhempainliitto, Kuopion kaupunki, Vantaan kaupunki, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä, Helsingin kaupunki, Lastensuojelun Keskusliitto, Valtiovarainministeriö, Rovaniemen kaupunki, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Kirkkohallitus ja Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto.

Pyydettyjen lausuntojen lisäksi lausunnon toimittivat Svenska enheten för bildningsväsendet vid Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland, Monimuotoiset perheet – verkosto, Järvenpään kaupunki, Suomen Monikkoperheet ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Eduskunnan oikeusasiamies, Oikeuskansleri, Lapsiasiavaltuutettu, Helsingin yliopisto sekä Yhdenvertaisuus valtuutetun toimisto toimittavat lausunnot, joissa he totesivat ettei heillä ole lausuttavaa asiassa.

Yhteensä lausuntoja toimitettiin 52 kappaletta.

Lausuntoa eivät antaneet

Oikeusministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Etelä-Suomen aluehaalintavirasto, Pohjois-Suomen aluehallintavirasto, Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Romaniasiain neuvottelukunta, Saamelaiskäräjät, Valtakunnallinen vammaisneuvosto, Keskustan eduskuntaryhmä, Kokoomuksen eduskuntaryhmä, Svenska riksdagsgruppen, Uusi vaihtoehto –eduskuntaryhmä, Inarin kunta, Joensuun kunta, Muonion kunta, Vantaan kaupunki, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi, Ammattiosaamisen kehittämiskeskus AMKE ry, Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry, KT Kuntatyönantajat, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Samarbetsorganisation-Tvy Rf.

Lausunnonantajia pyydettiin sisällyttämään lausuntoonsa lyhyt tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä. Nämä tiivistelmät on koottu tähän yhteenvetoon. Jos tiivistelmä on puuttunut, se on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta. Jos lausunto on ollut hyvin lyhyt eikä tiivistelmää ole ollut, on lausunto otettu sellaisenaan tähän koontiin.

Lausuntojen keskeinen sisältö

1. Svenska enheten för bildningsväsendet vid regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland

I Undervisnings- och kulturministeriets lagförslag föreslås avgifterna för småbarnpedagogiken sänkas med över 70 miljoner euro. Denna sänkning berör framförallt familjer

med små eller medelstora inkomster som är kunder inom småbarnspedagogiken. Inga avgifter skall förhöjas. Svenska enheten ser det som en fördel att ändringen är positiv för dem som har minst tillgångar. I regeringspropositionen har man tagit i be-aktande familjestrukturen vilket också är positivt. I majoriteten av barnfamiljerna har föräldrarna ingått äktenskap eller lever i samboförhållande. Huruvida de äkta makarna eller samboparet båda är barnens vårdnadshavare framgår dock inte. Innan lagändringen som trädde i kraft 1.3.2017 kunde kommunerna uppbära skilda avgifter av föräldrar med delad vårdnad. Enligt lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken som den lyder nu och enligt lagförslaget som är på remiss påverkar nyfamiljens gemensamma ekonomi klientavgiften inom småbarnspedagogiken som helhet. Detta innebär att frånskilda vårdnadshavare gemensamt ska komma överens om hur de delar upp avgiften och detta kan i enskilda fall vara problematiskt.

Eftersom lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken trädde i kraft så sent som 1.3.2017 har kommunerna nyligen reviderat sina avgiftsbestämmelser och i samband med det gjort ett omfattande administrativt arbete med att informera kunderna samt med att räkna ut avgifterna på basen av vårdnadshavarnas inkomster. Det nya lagförslaget ska träda i kraft 1.1.2018 vilket inte är ens ett år senare. Änd-ringarna kommer igen att medföra ett omfattande arbete i kommunerna. Det är önskvärt att inte påföra kommunerna ett så omfattande arbete så tätt på en tidigare reform eftersom det är både arbetsdrygt och kostsamt för kommunen samtidigt som det inte är ett kundvänligt förfarande.

Ändringen av lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken påverkar enbart avgifterna för den kommunala småbarnspedagogiken. De privata producenterna av småbarnspedagogiken är inte bundna till lagändringen då de ingår avtal direkt med vårdnadshavarna. Avgiften för småbarnspedagogiken bestäms i avtalet och vård-nadshavarna har rätt att ansöka om stöd för privat vård av barn från Fpa. I de fall där avgiften för småbarnspedagogiken är avsevärt större hos en privat producent än hos kommunen kan efterfrågan av kommunal småbarnspedagogik öka. Kommunen har rätt att betala ut servicesedlar eller ett tillägg till privatvårdsstödet för att stöda företagarna på kommunens område.

2. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä

Käsityksemme mukaan kunnallisen varhaiskasvatuksen tehtävä on ennen kaikkea turvata lapsiperheiden vanhemmille mahdollisuus käydä työssä tai opiskella sekä saada lapsilleen turvallinen ja kehittävä päivähoito siksi ajaksi. Päivähoitomaksut on määritettävä sellaisiksi, että ne eivät syö kohtuuttomasti työnteon kannusteita, vaan että ne mahdollistavat työnteon ja kannustavat siihen.

Tulotason kasvaessa jyrkästi nousevat päivähoitomaksut ovat kannustinloukku, jota on madallettava. Maksujen alentaminen taas lisää työnteon kannustavuutta. Kannatamme tätä kehitystä. Eduskuntaryhmämme tavoitteena on maksuttoman puolipäiväisen varhaiskasvatuksen laajentaminen, eli esikoulun aikaistaminen, portaittain ensin viisivuotiaille ja sitten neljävuotiaille.

KD eduskuntaryhmä pitää asiakasmaksujen alentamisen kohdennusta onnistuneena. Erityisen kannatettava on ehdotus toisen lapsen hoitomaksujen alentamisesta 90 prosentista 50 prosenttiin nuorimman lapsen maksusta. Syntyvyyden raju lasku vaatii hallitukselta toimenpiteitä, joilla perheitä kannustetaan suurempaan lapsilukuun ja lisätään luottamusta kykyyn selvitä taloudellisesti kasvavan perheen kasvavista kuluista. Väestörakenteen vinouman kroonistuminen tuo epätasapainoa valtiontalouteen pitkällä aikavälillä. Valtiovarainministeriö arvioi vuonna 2010, että hedelmällisyysluvun 0,5 kasvu vähentäisi kestävyysvajetta yhdellä prosenttiyksiköllä, eli kahdella miljardilla eurolla.

Aiemmat kestävyysvajelaskelmat on tehty oletuksella, että hedelmällisyysluvussa säilytään 1,85 tasolla. Luku on kuitenkin laskenut dramaattisesti. Väestöliiton perhebarometrin mukaan toteutunut lapsiluku oli viime vuonna keskimäärin 1,65 naista kohden, kun se vielä vuosikymmenen alussa oli lähes 1,9. Viimeisin arvio lapsiluvusta on laskenut jo lukemaan 1,53. Nykyinen perhepolitiikka ei rohkaise useamman lapsen hankkimiseen. Tutkimuksen mukaan suomalaiset perheet haluaisivat enemmän lapsia, mutta ovat epävarmoja oman taloutensa kantokyvystä. Suunnanmuutosta tarvitaan.

Esityksen vakavaksi puutteeksi on mainittava sen rajoittuminen kuntien ja kuntayhtymien järjestämään varhaiskasvatukseen. Hallituksen esitys ei muuta yksityisen hoidon tuen määrää. Pidämme tärkeänä, että samaan aikaan nyt käsittelyssä olevan esityksen kanssa yksityisen hoidon tuen tasoa korjataan niin, että yksityisen päivähoidon hintaero kunnalliseen nähden ei esityksen seurauksena kasva. KD kannattaa perheille mahdollisimman suurta vapautta valita lapsilleen paras hoitomuoto. Olemme esittäneet ns. Taaperobonus-mallia, jossa yksityistä päivähoitoa tuettaisiin tasaveroisemmin kunnallisen päivähoidon kanssa ja perheiden valinnanvapautta vahvistettaisiin. Malli toisi myös perheiden kaipaamaa joustavuutta lasten päivähoitoratkaisuihin.

Toinen moitittava seikka esityksessä on, että hallitus ei aio korvata kuntien menettämiä 71 miljoonan euron asiakasmaksutuloja täysimääräisesti valtionosuuksilla. KD eduskuntaryhmä ei kannata kiinteistöveron korottamista, vaan edellyttää, että kunnille tulevat lisäkulut korvataan täysimääräisesti valtionosuuksien ja yhteisövero-osuuden kautta. Kuntien paine veroasteen nostamiseen kasvaa, mikä taas heikentää juuri sitä ostovoimaa, jota esityksellä oli tarkoitus lisätä. Veronkorotuksen kohdistaminen kiinteistöveroon nostaa erityisesti lapsiperheiden asumisen kuluja.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

3. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen asiakas-maksuista annettua lakia siten, että pieni- ja keskituloisilta perittäviä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettaisiin. Lisäksi sisaruksilta perittäviä maksuja ehdotetaan alennettavaksi siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu olisi 50 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta.

Apulaisoikeusasiamiehen sijaisen Pasi Pölösen pyynnöstä ilmoitan, että hän ei anna lausuntoa tässä asiassa.

4. Oikeuskanslerinvirasto

Ilmoitan, ettei minulla ole lausuttavaa esitysluonnoksesta.

5. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta. TANE kiinnittää lausunnossaan huomiota lain vaikutuksiin sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Esityksen mukaan varhaiskasvatuksen maksuja alennettaisiin pieni- ja keskituloisilta perheiltä. TANE pitää esitystä kannatettavana, sillä se lisää erityisesti pienituloisten perheiden lasten mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatukseen. Asia on tärkeä myös sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta, sillä pienituloisimmat perheet ovat usein yksinhuoltajaäitien perheitä, ja muutoinkin lasta kotona hoitava henkilö on useimmiten äiti. Siten mahdollisuudet lasten varhaiskasvatukseen osallistumiseen lisäävät myös erityisesti naisten työssäkäyntimahdollisuuksia.

Nykyisessä järjestelmässä myös kohtuullisen pienillä tuloilla joutuu maksamaan ylintä varhaiskasvatuksen asiakasmaksua. Ehdotetut uudet maksurajat perustuisivat perhekoon mukaan määräytyvään pienituloisuuden rajaan, jota korotettaisiin 500 eurolla. Muutoksen myötä arviolta 6 700 perhettä siirtyisi maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Lisäksi toisen lapsen varhaiskasvatusmaksua alennettaisiin siten, että ns. sisaralennus nousisi 50 prosenttiin nykyisestä 10 prosentista.

TANE haluaa muistuttaa, että jatkossa on syytä pohtia, onko tarkoituksenmukaista porrastaa asiakasmaksuja koko perheen tulojen mukaan, kuten nykyisessä järjestelmässä tehdään. Koko perheen tulojen tarkastelu voi olla ongelmallista sukupuolten tasa-arvon kannalta, sillä nykyisen sukupuolten välisen palkkaeron vuoksi se saattaa aiheuttaa kannustinloukkuja erityisesti äideille, joilla on keskitasoinen tai sitä matalampi palkka, mutta puolisolla keskitasoa parempi palkka. Tällöin ylimpään maksuluokkaan joutuminen saattaa aiheuttaa pienituloisen vanhemman ansiotöistä poisjäämistä, koska työnteko ei ole taloudellisesti kannattavaa. Esityksessä on asetettu tavoitteeksi naisten työllisyysasteen nostaminen ja kannustinloukkujen purkaminen, eikä edellä mainittu tilanne vastaa asetettuja tavoitteita. Naisten aseman vahvistaminen työmarkkinoilla ja työurien pidentäminen edellyttäisivät kohtuullisia asiakasmaksuja kaikissa tuloluokissa.

6. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry pitää hallituksen esitystä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamista kannatettavana. Esityksessä on hyvin perusteltu muutosten erilaiset taloudelliset vaikutukset. Nämä muutokset eivät kuitenkaan yksin riitä turvaamaan lasten ja perheiden yhdenvertaisuutta.

Maksujen alentamisen kohdentaminen pieni- ja keskituloisiin sekä monilapsisiin perheisiin parantaa varhaiskasvatukseen osallistumista, jota on jo pitkään tavoiteltu

Verotulojen mukainen tasausjärjestelmä tekee maksut vaikeasti hallittaviksi, koska perheiden käytettävissä olevat tulot kuukausittain ratkaisevat arjen maksukyvyn. Varhaiskasvatuksen maksut eivät saa tuottaa velkaantumista. Hallituksen esityksessä tulee mainita epätyypillisissä työsuhteissa olevien huomioiminen varhaiskasvatusmaksujen mukautumiseksi maksukyvyn mukaan.

Kuntien hallinnollinen työ maksatuksen päätösten ja tarkistamisten osalta lisääntyy. Esitetyt lakimuutokset tulee tehdä nopeasti, koska myös kuntien viranomaisille tulee jäädä riittävästi aikaa tarvittavien muutosten tekemiseen sekä niistä tiedottamiseen. Vanhempia tulee ohjeistaa selkeästi maksujen määräytymisestä.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

7. Tasa-arvovaltuutettu

Tasa-arvovaltuutettu pitää myönteisenä, että pieni- ja keskituloisten perheiden sekä perheiden, joilla on useampi lapsi, asiakasmaksuja esitetään alennettavaksi. Tasa-arvovaltuutettu pitää lisäksi myönteisenä esitettyä arviota, jonka mukaan uudistuksella olisi myönteisiä vaikutuksia erityisesti pientuloisiin yksinhuoltajiin, jotka pääosin ovat naisia. Tällä olisi tasa-arvolain tarkoituksen mukainen myönteinen vaikutus naisten asemaan työmarkkinoilla.

8. Elinkeinoelämän keskusliitto ry

Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää esitysluonnoksen tavoitetta hyvänä. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut ovat kiistatta merkittävä kannustinongelmien aiheuttaja. Maksuja alentamalla kannustinongelmia voidaan lievittää.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut eivät ole ainoa kannustinongelmien aiheuttaja. Muita niiden keskeisiä aiheuttajia ovat tuloverotus, asumistuki ja työttömyysturva. Siksi pelkästään varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja tarkistamalla kannustinloukkuja ei voida poistaa.

EK pitää valitettavana, että hallitus ei ole linjannut tuloverotuksen ja asumistuen muuttamista siten, että työn ensisijaisuus vahvistuisi.

EK pitää esitysluonnosta riittämättömänä. Luonnoksen mukainen alennustapa on myös ongelmallinen. EK:n mielestä nyt valmisteltua tarkoituksenmukaisempi maksujen alennus koostuisi maksun alentamisesta kaikissa tuloluokissa, tulojen nousun maksua korottavan vaikutuksen lieventämisestä ja toisen lapsen maksun alentamista luonnoksessa todetulla tavalla.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

9. Jyväskylän kaupunki

Valtakunnallisesti on käyty keskustelua varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista ja niiden taloudellisista vaikutuksista lapsiperheisiin ja kuntien varhaiskasvatuspalvelujen järjestämiseen. Perheiden näkökulmasta esitys lisää vanhempien vaihtoehtoja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen lasten ollessa pieniä. On hyvä, että pieni- ja keskituloisilta perittäviä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettaisiin. Toisesta lapsesta perittävän maksun sisaralennuksen nostaminen 50 prosenttiin helpottaa monilapsisen perheen taloudellista tilannetta.

Vaikutukset kuntien talouteen eivät ole kovin hyvin ennakoitavissa. Jyväskylässä on arvioitu, että esitetyt maksualennukset tarkoittavat noin 1 milj. euron alenemista asiakasmaksukertymiin. Lisäksi yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelimenot kasvavat noin 0,5 milj. euroa. Perheiden valinnat ja vanhempien työllistymismahdollisuudet kunnissa vaikuttavat varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään ja verotulojen kasvuun.

Viranomaisten toiminnan näkökulmasta olisi järkevää, että esitetyt muutokset tulisivat voimaan 1.8.2018 indeksitarkistuksen yhteydessä. Tällöin vältyttäisiin asiakasmaksupäätösten tarkistamiselta kahteen kertaan vuoden 2018 aikana.

10. Tehy ry

Tehy kannattaa ehdotettuja muutoksia. Ne ovat tärkeä askel oikeaan suuntaan. Vaikka tämä esitys hyväksytään, kantavat lapsiperheet tulevaisuudessakin suuren osan lasten kasvattamisen kustannuksista. Toivomme rohkeampia toimenpiteitä lapsiperheisiin kohdistuvien maksujen pienentämiseksi kaikkien perheiden osalta. Tämä vähentäisi edelleen kannustinongelmia sekä työelämän osallistumisen osalta että lasten hankkimisen osalta.

Lausunto on tehty yhteistyössä Suomen Lastenhoitoalan Liitto ry:n kanssa.

11. Lounais-Suomen aluehallintavirasto

Yhdenvertaisuuden lisääminen varhaiskasvatuksen maksujen progressiossa on kannatettavaa, samoin kannustinloukkujen purkaminen. Sen sijaan terminologista yhdenmukaisuutta varhaiskasvatuslain kanssa ei ole saavutettu tällä lainmuutoksella. Asiakkaiden informointi muutoksista on tarpeen. Muutos lisää myös runsaasti hallinnollista työtä kunnissa.

12. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL

THL pitää esitettyjä muutoksia perusteltuina. Varhaiskasvatusmaksujen vähimmäistulorajojen korottaminen vastaamaan kotitalouksien koon huomioon ottavia käytettävissä olevia tuloja pienituloisuusrajan avulla on merkittävä parannus. Esityksessä

tulisi perustella tarkemmin, miksi vähimmäistulorajojen korottaminen vastaamaan kotitalouksien pienituloisuusrajoja on perusteltua. On myös hyvä, että nettomääräiseen pienituloisuusrajaan lisätään 500 euroa, koska varhaiskasvatusmaksujen tulorajat koskevat bruttotuloja. Tämän kompensoinnin tulisi kuitenkin kasvaa kotitalouden koon mukaan.

THL ehdottaa, että varhaiskasvatuksen kuukausimaksun määräytymiselle asetettujen vähimmäistulorajojen vastaavuus suhteessa erikokoisten perheiden laskennallisiin köyhyysrajoihin tarkistetaan tulorajojen indeksitarkistuksen yhteydessä.

Varhaiskasvatusmaksujen huojennukset ovat tärkeitä myös pikkulapsiperheiden toimeentulon kannalta. Lapsiperheiden pienituloisuus on pysynyt korkealla tasolla erityisesti pikkulapsiperheissä.[1] Huojennukset ovat tärkeitä myös pienten lasten äitien ansiotyöhön osallistumisen esteiden poistamisen ja kaikkien alle kouluikäisten lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen kannalta. Maksujen alentaminen on perusteltua myös siksi, että ne Suomessa ovat olleet korkeampia kuin muissa pohjoismaissa tai monissa Euroopan maissa. Puolessa Euroopan maista varhaiskasvatus on ilmaista kolmen vuoden iästä oppivelvollisuuden alkuun.

Jos perheestä on varhaiskasvatuksessa useampi kuin yksi lapsi, nykyisin voimassa olevan lain mukaan ikäjärjestyksessä seuraavan maksu voi olla enintään 90 % nuorimman lapsen maksusta, ja tätä useammista

lapsista enintään 20 prosenttia. Muutosesityksessä toisesta lapsesta maksettava maksu olisi enintään 50 prosenttia nuorimman lapsen maksusta. Muutos merkitsee maksujen alenemista merkittävälle osalle lapsiperheistä.

THL:n näkemyksen mukaan maksuprosenttien yhtenäistäminen on lainsäädännön yksinkertaistamisen kannalta kannatettavaa. Yhtenäistämisen vaikutusten arviointi samoin kuin muutoksen vaikutuksia kuvaava graafi kuitenkin puuttuvat esityksestä (Kuvaaja 1).

Lain on tarkoitus tulla voimaan jo vuoden 2018 alussa. Siirtämällä voimaantulo 1.8.2018 eli samaan yhteyteen indeksitarkistuksen ja varhaiskasvatuksen toimintavuoden alun kanssa säästettäisiin hallintokuluissa.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

13. Turun kaupunki

Turun kaupunki nostaa lausunnossaan keskeisiksi näkökulmiksi kolme näkö-kulmaa: varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nousu, kannustinloukkujen lieventäminen ja vaikutukset kunnan talouteen.

Asiakasmaksulain muutoksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on varhaiskasvatukseen osallistumisen lisääntyminen maksujen pienentyessä. Tämä nähdään hyvänä suuntauksena. Varhaiskasvatuslain mukaan jokaisella lapsella on oikeus

varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus nähdään lapsen oikeutena, johon jokaisella lapsella tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua.

Varhaiskasvatuksen maksuja alentamalla varhaiskasvatukseen liittyvää negatiivista kannustinvaikutusta voidaan lieventää. Erityisesti lakiesitys tulisi vaikuttamaan monilapsisten ja pientuloisten perheiden asiakasmaksuihin. Perheen toisen lapsen maksun alentamisella esitetyllä tavalla tulisi olemaan kuitenkin huomattavasti laajemmat vaikutukset.

Lakimuutoksella tulisi olemaan merkittävät vaikutukset varhaiskasvatuksen kustannuksiin. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista saatava tulokertymä pienenisi huomattavasti. Mikäli palveluseteli halutaan pitää perheille edelleen todellisena vaihtoehtona, lisää esitys myös palvelusetelimenoja. Ongelmaksi nousee varhaiskasvatuksen saatavuuden turvaaminen, mikäli osallistumisaste lisääntyy merkittävästi. Lakiesityksen vaikutusten arvioinnissa on tuotu esille hallinnollisen työn lisääntyminen asiakasmaksujen jatkuvista muutoksista johtuen. Kannustinloukkuja purkaessaan lakimuutos lisäisi pienten lasten huoltajien työllistymistä lisäten samalla kunnan saamia verotuloja sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuloja.

14. Opetushallitus

Opetushallitus pitää hyvänä, että alimpien tuloluokkien tulorajoja korotettaisiin ja näin parannettaisiin pienituloisten perheiden lasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Monilapsisissa perheissä kustannusvaikutukset saattavat muodostua esteeksi varhaiskasvatukseen osallistumiselle, joten Opetushallitus pitää myös hyvänä asiana, että asiakasmaksujen sisarusmaksuja alennettaisiin.

Mikäli lakimuutokset toteutuvat hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti, Opetushallitus pitää tärkeänä muutosten vaikutusten seurantaa ja arviointia. Seurannassa tulee kiinnittää huomiota erityisesti institutionaalisen varhaiskasvatuksen osallistumisasteen mahdollisiin muutoksiin sekä vaikutuksiin tasa-arvon eri ulottuvuuksilla.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

15. Lapsiasiavaltuutettu

Kiitämme lausuntopyynnöstä.

Lapsiasiavaltuutetulla ei ole huomautettavaa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta.

16. Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

Varhaiskasvatus on keskeinen lasten ja perheiden palvelu, jolla on myös yhteiskunnallinen merkitys. Työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollistaminen on keskeistä jatkuvuuden ja tulevaisuuden kannalta.

SuPer pitää erittäin hyvänä muutosehdotusta. SuPer on edellisen kerran lausunut 10.2.2016 varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista ja pyytänyt kiinnittämän huomiota juuri keskituloisten lapsiperheiden asemaan asiakasmaksujen korotuspaineissa. Tämä muutosesitys parantaa erityisesti pieni- ja keskituloisten lapsiperheiden asemaa. Ottaen huomioon arviot tänä vuonna syntyvästä pienimmästä ikäluokasta sitten nälkävuosien, SuPer pitää erityisen tervetulleena juuri monilapsisten perheiden sisaralennuksen kasvamista.

SuPerissa uskotaan, että nämä nyt esitetyt muutokset toteutuessaan lisäävät varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrää, joka on hyvä muutos.

Tämän yhden kannustinloukun purkautuessa asiakasmaksujen muutoksen myötä saadaan varmasti myös lisää pieni- ja keskituloisia hoitajia palaamaan nopeammin työelämään. Vaikutukset tulevat näkymään ainakin siinä, että hoitotyö saa lisää tekijöitä, lapset osallistuvat entistä varhemmin varhaiskasvatukseen, sosiaaliturvamenot pienenevät sekä verotulot kasvavat.

Esityksen toteutuessa on kuitenkin huomioitava varhaiskasvatuksen riittävyys eli oikeanlaisten tilojen sekä varhaiskasvatushenkilöstön riittävyys. Tämä esitetty muutos ei saa kuitenkaan johtaa hallitsemattomaan varhaiskasvatuksen suosion nousuun turvallisen varhaiskasvatuksen kustannuksella. SuPer esittää varhaiskasvatuksen hallinnolle annettavaksi ohjetta, jossa otetaan lisääntyvä hoitopaikkojen tarve huomioon ja ryhmiä jätetään hieman vajaaksi 1.1.2018 lukien. Tähän varhaiskasvatuksen tulevaan suosion kasvuun ja arvioidun noin 6 000 lapsen lisäykseen hoitopaikoissa on varauduttava hyvin. Kuntien omia päätöksiä olla ottamatta kahdeksaa lasta yhtä koulutettua hoitajaa kohden on noudatettava ja siihen on oltava mahdollisuus jatkossakin. Lasten ja hoitohenkilöstön kannalta 1:7 on turvallisen ja laadukkaan toiminnan kannalta turvallisempi suhdeluku.

SuPer arvioi toisin kuin esityksessä, että esitetyllä muutoksella on vaikutusta varhaiskasvatuksen henkilöstön asemaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstön määrään lisäämiseen tulee varautua, jotta kaikki arvioilta 6 000 lasta pystytään tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti hoitamaan varhaiskasvatuksessa.

17. Oulun yliopisto

Oulun yliopisto pitää valitettavana sitä, että varhaiskasvatukseen liittyvän lainsäädännön kokonaisuudistuksesta on luovuttu. Asiakasmaksuihin liittyvät lainsäädännön muutokset ovat esimerkki siitä, kuinka varhaiskasvatuksen lainsäädäntöä uudistetaan nopealla tempolla ja vähin erin kerrallaan. Toistuvat muutokset maksuissa aiheuttavat epävarmuutta asiakkaiden keskuudessa ja lisäävät varhaiskasvatuksen henkilökunnan hallinnollisen työn määrää. Oulun yliopisto pitää esityksen sisältöä pääosin kannatettavana. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisen kohdentaminen erityisesti pieni- ja keskituloisiin sekä monilapsisiin perheisiin on myös perusteltua. Oulun yliopiston kanta on, että suomalaista varhaiskasvatusjärjestelmää tulisi kehittää eurooppalaisen mallin mukaisesti asteittain kohti perheille maksuttomia varhaiskasvatuspalveluja.

18. Itä-Suomen aluehallintovirasto

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa 28.6.2017 päivätystä luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta. Esitys perustuu hallituksen linjaukseen kannustusloukkujen purkamiseen, jonka osana varhaiskasvatusmaksuja alennetaan pieni- ja keskituloisilta sekä perheiltä, joilla on useampi lapsi varhaiskasvatuksessa.

Itä-Suomen aluehallintovirasto pitää hallituksen esitystä hyvänä ja kannatettavana. Aluehallintovirastolla ei ole sisällöllistä lausuttavaa esityksestä

19. Kajaanin kaupunki

Kajaanin sivistyslautakunta on päättänyt 15.6.2016 § 59, että Kajaanissa otetaan käyttöön hoito-aikaperusteinen 5-portainen aikavälys. Malli huomioi perheiden erilaiset hoidontarpeet ja toimii yksityisten palveluiden tuottajien kanssa käydyn keskustelun mukaan myös palvelun tuottajien näkökulmasta. Täysi palveluseteli maksetaan 108 h/kk ylittävästä hoidosta. Uusi 5-portainen aikavälys otettiin käyttöön elokuun alusta 2017. Korkein maksu on nyt 290 €/kk.

Asiakasmaksuihin kaavailtu muutos pienentää Kajaanin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja arviolta 20 prosenttia, joka on noin 400 000€. Asiakasmaksut alenevat Kajaanissa suurella osalla perheistä. Se on lapsiperheiden usein taloudellisesti tiukassa tilanteessa hyvä asia. Nähtäväksi jää, onko Kajaanissa tarpeeksi työpaikkoja, jotta työllisyys tällä uudistuksella kasvaisi.

Kajaanissa otettiin yksityisessä varhaiskasvatuksessa palveluseteli käyttöön maaliskuun alussa 2016. Mikäli asiakasmaksuja alennetaan, vaikuttaa tämä kasvattavasti myös palveluntuottajien saamaan lapsikohtaisen palvelusetelin suuruuteen. Tällöin myös yksityisen varhaiskasvatuksen palveluseteliin tarkoitetut menot kasvavat arviolta 20 prosentilla.

Kajaanin varhaiskasvatuksen talousarviossa 2017 toimintakulut ovat 26 078 002€ ja toimintatuotot -2 196 030 € ja toimintakate siis 23 881 927€. Yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelit vievät n.4,2milj.€ toimintakatteesta.
Mikäli pitää paikkaansa, että varhaiskasvatuksen lapsimäärä lisääntyy n.3 prosentilla, niin Kajaaniin tarvitaan jälleen uusi 60 -paikkainen päiväkoti vuoteen 2021 mennessä. Kunnan varhaiskasvatuksen kustannukset nousevat siis 400 000e asiakasmaksujen pienenemisen johdosta, 200 000€ palvelusetelin kustannusten kasvuna ja 600 000 uuden päiväkodin kustannuksena. Järjestämiskustannusten nousu on siis yhteensä 1,2 milj. €. Tämän lisäksi tulee uuden päiväkodin rakentamis- ja investointikustannukset vuoteen 2021 mennessä. Kajaanin kaupungin tulee kasvattaa varhaiskasvatuksen tulosalueen vuoden 2018 talousarviota vastaavalla summalla. Varhaiskasvatuksen tulosalueen sisältä uutta kuluerää ei pystytä kattamaan.

Kajaanissa on tarkasteltu varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja uudestaan 1.3.2017 alkaen ja siirryttäessä ns. tuntiperusteiseen aikavälykseen 1.8.2017 alkaen. Mikäli maksut

muuttuvat lakiesityksen mukaisiksi, maksut määritellään uusiksi taas 1.1.2018 alkaen. Myös palvelusetelien arvot määritellään uudelleen. Maksujen muutokset aiheuttavat kunnissa paljon hallinnollista työtä. Tulorajojen, maksuprosenttien ja toisesta lapsesta perittävän maksumuutoksesta on tiedotettava palvelun käyttäjille, internetsivuilla olevat tiedotteet on uusittava ja ohjelmistojen toimivuus on tarkistettava. Tämän lisäksi on varauduttava palvelutarpeen kasvuun varhaiskasvatuksen palveluiden suunnittelussa.

Kajaanin varhaiskasvatus on osoittautunut vertailuissa kustannustehokkaaksi ja tutkimuksissa laadultaan erinomaiseksi. Olemme samaa mieltä lain valmistelijoiden kanssa siitä, että varhaiskasvatus edistää lasten myönteistä kehitystä ja oppimista ja se on myös todettu olevan hyvin kustannustehokas lapsiperheiden palvelu. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut vaikuttavat palvelun käyttöön ja maksuilla voidaan ohjata perheiden valintoja. Varhaiskasvatuspalveluiden edullisuus on keskeinen palveluiden saatavuuteen liittyvä tekijä. Etenkin pienituloisten perheiden lasten ja haavoittuvassa elämäntilanteessa elävien lasten osalta varhaiskasvatuksen maksut vaikuttavat varhaiskasvatuksen osallistumiseen ja korkeat maksut saattavat muodostua esteeksi varhaiskasvatukseen osallistumiselle. Olemme varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisen kannalla, kun muutoksen aiheuttamat kustannukset korvataan kunnille täysimääräisinä.

20. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä

Laadukas varhaiskasvatus on vaikuttavimpia investointeja, joita yhteiskunta voi tehdä. Sen hyödyt ovat kiistattomat tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden, inhimillisen pääoman kasvun ja taloudellisen kasvun sekä työllisyyden kannalta.

Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen pieni- ja keskituloisia suosien on perusteltua.

Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen on oikeudenmukainen ja kustannustehokas tapa parantaa työn tekemisen kannusteita. Esitysluonnoksen arvioiden mukaan maksumuutosten suorien ja epäsuorien vaikutusten yhteisvaikutus on julkisen talouden tasapainoa parantava. Siksi esitettyä suurempi maksujen alennus olisi erittäin perusteltua, ja vaikutukset olisivat positiivisia sekä työllisyyden että julkisen talouden kannalta.

Hallituksen esittämää mallia tulisi korjata vähintään niin, että yhden lapsen yksinhuoltajan maksua tulisi alentaa enemmän, eikä maksuprosentteja tulisi nostaa nykyisestä kolmen hengen tai sitä suuremmissa perheissä.

Pitkällä aikavälillä tavoitteena on oltava kokonaan maksuton varhaiskasvatus.

Hallituksen aiemmin päättämät ryhmäkokojen kasvattaminen ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaus heikentävät varhaiskasvatuksen laatua ja lapsen oikeuksia.

Tehtyjen leikkausten perumisen ohella jatkossa on toteutettava varhaiskasvatuslainsäädännön uudistamisen toinen vaihe, alan koulutusta on lisättävä pysyvästi ja henkilöstön täydennyskoulutusmahdollisuudet on turvattava. Lisäksi SDP on

esittänyt varhaiskasvatussuunnitelmien uudistamista ja varhaiskasvatuksen laatukriteerien laatimista.

21. Vihreä eduskuntaryhmä

Vihreä eduskuntaryhmä pitää varhaiskasvatusmaksujen alentamista hyvänä keinona kannustinloukkujen purkamiseksi, sillä se lisää myös lasten välistä tasa-arvoa ja parantaa naisten asemaa työmarkkinoilla.

Oppimistulosten heikentyessä ja lasten eriarvoisuuden kasvaessa on haettava keinoja lisätä varhaiskasvatukseen osallistuvien määrää.

Kannustinloukkuja voitaisiin madaltaa, lasten osallistumista varhaiskasvatukseen lisätä ja naisten työllisyyttä edistää tehokkaammin tekemällä osapäiväisestä varhaiskasvatuksesta maksutonta.

Vihreä eduskuntaryhmä esittää siirtymistä maksuttomaan osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen niin, että lapsille tarjotaan neljä tuntia maksutonta varhaiskasvatusta päivässä.

Varhaiskasvatus tulee nähdä entistä enemmän lapsen oikeutena, johon kaikilla lapsilla tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua. Maksut tai vanhempien asema työmarkkinoilla ei saa estää lapsen osallistumista.

Kaikille lapsille tulisi palauttaa täysi oikeus päivähoitoon ja samalla panostaa varhaiskasvatuksen laatuun pienentämällä ryhmäkokoja.

Seuraava luonteva keino pienten lasten vanhempien työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen helpottamiseksi on perhevapaiden uudistaminen.

Perhevapaiden jakaminen tasaisemmin vanhempien kesken edistää äitien mahdollisuuksia osallistua työelämään, vähentää naisten syrjintää työmarkkinoilla sekä kaventaa naisten ja miesten välisiä tuloeroja.

22. Työ- ja elinkeinoministeriö

Esitys tulee osaltaan hallituksen työllisyystavoitetta, koska kannustinloukkujen vähentämisen seurauksena 4200 henkilön arvioidaan työllistyvän vuodesta 2018 vuoteen 2021 mennessä. Arvioitujen positiivisten työllisyysvaikutusten vuoksi esitettyjä muutoksia voidaan pitää kannatettavina.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että varhaiskasvatusmaksujen alennuksen tulisi kohdistua ryhmiin, joilla varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen kannustinloukkuvaikutukset ovat suurimmat. Näitä ryhmiä ovat erityisesti pienituloiset yksinhuoltajaperheet ja monilapsiset perheet. Esitettyjen maksualennusten voidaan

katsoa kohdistuvan sekä peni- ja keskituloisiin perheisiin että monilapsisiin perheisiin. Tältä osin maksualennusten kohdentuminen voidaan nähdä tarkoituksenmukaiseksi.

23. Tampereen kaupunki

Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista ei sisällä selkeää asiakkaalle asetettua maksuun vaikuttavien tulojen ilmoitusvelvollisuutta. Tämä aiheuttaa ongelmia tilanteissa, joissa asiakas ilmoittaa hänelle edullisesta muutoksesta huomattavan pitkän ajan kuluttua muutoksen alkamisajankohdan jälkeen. Laki ei ota selvää kantaa siihen, tulisiko näissä tapauksissa asiakkaan maksut tarkistaa takautuvasti ja miltä ajalta. Säätämällä ilmoitusvelvollisuudesta lainsäätäjä ottaisi kantaa myös siihen, mistä alkaen asiakkaalle edulliset muutokset tulisi huomioida asiakasmaksupäätöksenteossa.

Voimassa oleva laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016) tuli voimaan 1.3.2017 ja sen johdosta kaikille asiakkaille oli tehtävä uudet asiakasmaksupäätökset. Sitä ennen 1.8.2016 oli tullut voimaan kaikkien asiakkaiden maksupäätöksien uusimista vaatinut ilmoitus indeksillä tarkistetuista varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (säädöskokoelma 1411/2015). Näin ollen toteutuessaan 1.1.2018 voimaan tuleva lakimuutos olisi 18 kuukauden ajanjaksolla jo kolmas kaikkien asiakkaiden maksupäätöksen uusimista vaativa muutos. Lakimuutosten voimaantuloajankohtaa ja voimassaoloaikaa olisi hyvä pohtia niin asiakkaan kuin viranomaisen kannalta. Kesken toimintavuoden päivähoidon maksuperusteissa tapahtuvat muutokset aiheuttavat hallinnon ruuhkautumisen lisäksi haasteita myös muun varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista päättämiseen.

Kommentti taloudellisesta vaikutuksesta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kuntien varhaiskasvatuksen maksutulojen väheneminen kompensoidaan kunnille nostamalla kiinteistöverotuksen alarajoja, kohdistamalla aiempaa suurempi osuus yhteisöveron tuotosta kunnille sekä korottamalla kunnan peruspalvelujen valtionosuutta. Näihin liittyen hallitus antaisi eduskunnalle syyskuussa 2017 esityksen kiinteistöverolain muuttamisesta ja esityksen verontilityslain muuttamisesta. Lisäksi taloudelliset vaikutukset kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin toteutettaisiin korottamalla yleistä valtionosuusprosenttia.
Uuden lain mahdollisesti mukanaan tuomat muutokset haastavat kuntien poliittisen päätöksenteon. Huolena on, että kohdentuvatko hallituksen esityksessä olevat kompensaatiot varhaiskasvatukseen.

24. Lastentarhanopettajaliitto ry

Lastentarhanopettajaliitto kannattaa esitystä varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisesta. Toteutuessaan ehdotettu muutos siirtäisi arvioin mukaan noin 5900 lasta varhaiskasvatukseen ja pienituloisia perheitä maksuttomaan varhaiskasvatukseen. Lastentarhanopettajaliitto suhtautuu myönteisesti toimenpiteisiin, joilla edistetään lasten osallistumista pedagogiseen varhaiskasvatukseen.

Lastentarhanopettajaliitto korostaa, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja tuleekin tarkastella kokonaisuutena, jolloin lasten varhaiskasvatukseen osallistumista, vanhempien työllistymistä sekä lapsiperheiden lasten hoidon tukia tarkastellaan ja kehitetään samanaikaisesti. Tämä mahdollistaa kokonaisuudeltaan parhaan mahdollisen lopputuloksen.

Lastentarhanopettajaliitto pitää myönteisenä, että asiakasmaksujen alentamisella kannustetaan ottamaan ansiotyötä vastaan, jolloin se edistää myös perheiden mahdollisuuksia käyttää varhaiskasvatuspalveluja. Varhaiskasvatusmaksujen taso, jotka vaikeuttavat työn vastaanottamista on hyvä poistaa. Esityksessä on erittäin hyvä myös sisaralennuksen rajaaminen enintään 50 prosenttiin ensimmäisen lapsen kokoaikaisesta varhaiskasvatuksen maksusta. Esityksessä ilmenee kuitenkin, että puhutaan vain kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksuista. Lastentarhanopettajaliitto edellyttää, että tämä sisaralennus tulisi koskemaan myös osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa olevia lapsia. Lastentarhanopettajaliiton mielestä myös nyt voimassa olevaa 20 tunnin varhaiskasvatuksen maksun prosenttiosuutta 60% tulee tarkastella uudelleen ja määritellä se 50 prosentin tasoon. Maksun osuus on edelleen sama, jota aiemmin perittiin osa-aikaisen varhaiskasvatuksen osalta, joka oli 25 tuntia viikossa.

Esitettyjen laskelmien mukaan maksujen aleneminen kohdistuisi erityisesti pienituloisten perheiden, useampilapsisten perheiden ja matalasti koulutettujen vanhempien varhaiskasvatusmaksuihin. Suomessa juuri näiden perheiden lapset osallistuvat suhteellisesti vähiten varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen onkin hyvä suunta edistää näiden lasten varhaiskasvatuksen osallistumista.

Lastentarhanopettajaliiton mielestä varhaiskasvatusmaksujen alentaminen antaa suuntaa siihen, että myös Suomessa voidaan siirtyä asteittain kohti päiväkodeissa tarjottavaa osa-aikaista maksutonta pedagogista varhaiskasvatusta. Lastentarhanopettajaliitto pitää tätä kannatettavana suuntana. Varhaiskasvatuksen osallistumisastetta onkin hyvä pyrkiä nostamaan kaikissa ikäluokissa. Tämä toimenpide tukee myös kesäkuun lopussa julkaistun Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartan esityksiä, joita Lastentarhanopettajaliitto pitää erinomaisena varhaiskasvatusta tulevaisuuteen kehittävinä toimenpiteinä. Tiekartan esitykset tukevat lasten koulutuksellista tasa -arvoa ja suotuisaa kehityksen ja oppimisen edistämistä.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

25. Lapin aluehallintavirasto

Lapin aluehallintovirasto pitää varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuuden näkökulmasta varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin esitettyjä muutoksia tarpeellisina ja perusteltuina. Tasa-arvon lisääminen ja kannustinloukkujen purkaminen ovat kannatettavia tavoitteita.

26. Mikkelin kaupunki

Lausuntopyyntö luonnoksessa asiakasmaksulain 5 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että maksujen määräytymisen perusteena olevia tulorajoja korotetaan. Tulorajoja ehdotetaan korotettavaksi niin, että perheen koon mukaan määräytyvään pienituloisuuden rajaan lisätään 500 euroa. Samalla maksuprosentteja ehdotetaan muutettavaksi siten, että se olisi aina 10,70 prosenttia riippumatta perheen koosta. Lain 8 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että toisen lapsen maksu olisi 50 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta.

Tällä maksulain muutoksella varhaiskasvatuksen tulot kunnissa tulevat alenemaan 1.3.2017 voimaan tulleen varhaiskasvatuksen maksulaista johtuvan maksutulojen aleneman lisäksi edelleen. Maksutuottojen aleneminen vaikuttaa varhaiskasvatuksen taloutta heikentävästi.

27. Tampereen yliopisto

Tampereen yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta pitää varhaiskasvatusmaksujen alentamista erityisesti pieni- ja keskituloisten perheiden osalta kannatettavana, sillä maksujen alentamisella voidaan sekä vaikuttaa varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostoon että lisätä lapsiperheiden käytettävissä olevia tuloja. Samoista syystä pidetään kannatettavana, että sisarusalennusta kasvatetaan. Lisäksi suositamme, että varhaiskasvatusmaksut nousisivat nykyistä loivemmin ansioiden kasvaessa.

Suurimpien tulodesiilien perheissä lapset osallistuvat päiväkotimuotoiseen varhaiskasvatukseen jo varsin usein. Maksut eivät näin näytä muodostuvan varhaiskasvatukseen osallistumisen esteeksi. Varhaiskasvatukseen osallistumisen näkökulmasta suurempituloisten kotitalouksien maksuja on mahdollista jopa korottaa.

Esityksen mukainen maksujen alentaminen vähentää kuntien maksukertymää. Varhaiskasvatukseen on viime vuosien aikana kohdistunut monenlaisia tehostamistoimia (esim. Paananen, 2017). Tampereen yliopisto esittää huolensa maksukertymän vähentämisen seurauksista tehostumisvaatimuksille ja edelleen niiden vaikutuksista varhaiskasvatuksen laadukkuudelle. Tampereen yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta huomauttaa, että osallistumisasteen noston kannalta varhaiskasvatuksen riittävä resursointi laadukkuuden turvaamiseksi on keskeistä. Varhaiskasvatuksen maksuja on syytä tarkastella osana varhaiskasvatuksen laadukkuuden ja hoidon tukien kokonaisuutta.

28. Monimuotoiset perheet –verkosto

Monimuotoiset perheet -verkosto kannattaa varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamista. Maksujen alentaminen vähentää perheiden kannustinloukkuja ja helpottaa työn vastaanottamista kaikissa tilanteissa.
Verkosto haluaa huomauttaa muutamasta asiasta, jotka liittyvät lasten ja perheiden yhdenvertaisuuteen:

Sisarusalennus

Nykyisen lainsäädännön tulkintaongelmana on ollut sisarusalennuksen määrittely. Jotkut kunnat tulkitsevat nykyistä lakia siten, että sisarusalennusta myönnetään vain täysimääräisestä maksusta. Esitämme, että sisarusalennuksen kirjataan selkeästi koskevan myös korkeimman maksun tulorajan alittavia perheitä sekä osa-aikaisessa tai osapäiväisessä päivähoidossa olevia sisaruksia.

Pyydämme myös huomioimaan, että esikoulua täydentävässä toiminnassa voi monikkoperheiden kohdalla samasta perheestä olla samanaikaisesti kaksi, kolme tai jopa neljä lasta. Tämän vuoksi laissa tulee varmistaa, että sisarusalennus koskee myös esikoulua täydentävää toimintaa.

Tulorajoista

Tilanne, jossa tulorajat on skaalattu siten, että yhden vanhemman perheellä on samoilla bruttotuloilla korkeampi päivähoitomaksu kuin kahden vanhemman perheillä, on epäyhdenvertainen ja kohtuuton.

Esitämme, että yhden vanhemman perheillä tulisi olla oma tulorajataulukko, jossa huomioitaisiin yhden vanhemman perheen monella tapaa kahden vanhemman perhettä epävakaampi ja haastavampi taloustilanne.

Huomioitavista tuloista

Monimuotoiset perheet -verkosto esittää, että päivähoitomaksuissa ei huomioitaisi tuloina elatusapumaksua eikä sitä korvaavaa tukea (elatustukea), eikä myöskään lapselle vanhemman kuoleman jälkeen maksettavaa lapseneläkettä.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tulosidonnaisuudesta

Myös koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut tulisi muuttaa tulosidonnaisiksi. Kaikille perheille yhtä suuri tasamaksu on erityisen epäoikeudenmukainen pienituloisille. Maksusta on periaatteessa mahdollisuus anoa alennusta tai vapautusta, mutta valitettavan harva perhe tiedostaa tällaisen mahdollisuuden olemassaolon, ja juuri pienituloisilla on byrokratiaan tarttumiseen vähiten voimavaroja. Tulosidonnaisuuden pitäisi olla automaatio maksuja laskettaessa vastaavasti kuin päivähoitomaksujen määrittelyssä.

29. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK näkee opetus- ja kulttuuriministeriön esityksen tervetulleeksi muutokseksi helpottamaan suomalaisten lapsiperheiden tilannetta sekä lisäämään varhaiskasvatuksen käyttöastetta.

SAK uskoo varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisen tukevan vanhempien mahdollisuuksia käydä töissä niin halutessaan. Erityisesti asiakasmaksujen alentaminen helpottaa pienituloisten naisten ja yksinhuoltajien tilannetta. Kannustinloukkuja

purkamalla tuetaan työllistymisasteen nousua, mikä puolestaan vaikuttaa suoraan valtion verotuloihin korottavasti sekä maksettavien sosiaalimaksujen määrään vähentävästi.

SAK:n mukaan hallituksen esitys parantaisi myös lasten osallistumisastetta varhaiskasvatukseen sekä mahdollistaisi myös pienituloisten perheiden lapsien osallistumismahdollisuuksia. Varhaiskasvatuksella voidaan ehkäistä syrjäytymistä, edesauttaa lapsen kehitystä sekä oppimista. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alentamalla lisätään siis lasten tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa.

Vaikka esityksen mukainen maksujen alentaminen on tervetullut ja tärkeä toimenpide, SAK näkee, että naisten työllisyyden ja lapsiperheiden arjen parantamiseksi tulisi tehdä suurempia muutoksia ottaen huomioon kaikki seikat, jotka vaikuttavat lapsiperheiden arkeen. Tällaisia ovat esimerkiksi perhevapaat. Lisäksi SAK näkee, että pidemmällä tähtäimellä kaikkien lasten edun mukaista olisi täysin maksuton varhaiskasvatus. SAK esittää, että subjektiivinen päivähoito-oikeus palautetaan täysimääräisenä ilman rajoituksia kaikille lapsille, jolloin lapset olisivat tasa-arvoisessa asemassa varhaiskasvatuksessa.

30. Helsingin yliopisto

Helsingin Yliopisto ei anna lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta.

31. Järvenpään kaupunki

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakiin suunnitteilla olevat muutokset ovat kannatettavia ajatellen niiden vaikutuksia pienituloisten ja myös kauttaaltaan kaikkien useampilapsisten perheiden talouteen. Toivottava tulos on, että muutokset helpottaisivat pieniä lapsiaan kotona hoitavien vanhempien siirtymistä työelämään.

Muutokset tulisivat vääjäämättä pienentämään kuntien varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuloja. Mahdollisen varhaiskasvatuksen tarpeen lisääntyessä, kuntien on lisättävä varhaiskasvatuspaikkoja tai vaihtoehtoisesti tuettava yksityistä toimintaa yksityisen hoidon tuen kuntalisän avulla tai myöntämällä palveluseteleitä.

Asiakasmaksuja muutettiin viimeksi 1.3.2017, kun varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki tuli voimaan. Tätä ennen asiakasmaksuihin tehtiin indeksikorotukset 1.8.2016. Hallitus on esittänyt, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksun tulorajoja muutetaan 1.1.2018, jolloin perheiden asiakasmaksut tulee jälleen tarkistaa.

Järvenpään kaupunki esittää, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutokset tulisivat voimaan 1.8.2018 samanaikaisesti indeksitarkistusten kanssa. Muutosten toteuttaminen näin menetellen olisi kunnan hallinnon ja perheiden kannalta kohtuullisempaa. Muutosten samanaikaisuus on järkevää henkilöstön työmäärän kannalta, eikä vanhempien tarvitse puolen vuoden välein toimittaa tulotietojaan tarkistusta varten.

32. Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) pitää esitettyjä maksualennuksia varhaiskasvatuslain asiakas-maksulakiin kannatettavina ja perusteltuina. Laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksella on suuri merkitys lapsen vertaissuhteiden muodostumiselle ja ylläpitämiselle sekä sosiaalisten taitojen kehittymiselle.

Varhaiskasvatuspalveluiden edullisuus on keskeinen niiden saatavuuteen vaikuttava tekijä. Noin puolet Euroopan maista tarjoaa maksutonta varhaiskasvatusta kolme vuotta täyttäneille lapsille oppivelvollisuuden alkuun saakka. Maksuttomuudella pyritään edistämään lasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen maksujen taso vaikuttaa perheiden valintoihin.

Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen parantaa pieni- ja keskituloisten, yksinhuoltaperheiden ja monilapsisten perheiden taloudellista selviytymistä. Erityisesti pieni- ja keskituloisille perheille, yksinhuoltajaperheille ja monilapsisille perheille maksujen suuruudella on huomattava merkitys. Jos maksut ovat liian suuret, lapsia, jotka hyötyisivät ja tarvitsisivat varhaiskasvatusta, jää varhaiskasvatuksen ulkopuolelle.

Varhaiskasvatukseen osallistuu Suomessa muita Pohjoismaita, EU-maita ja OECD-maita selvästi vähemmän lapsia. 4-6-vuotiaista lapsista 84 prosenttia osallistui Suomessa varhaiskasvatukseen vuonna 2013 (ISCED 2011 luokitus). Tämä oli selvästi vähemmän kuin EU-maiden keskiarvo, joka oli 94 prosenttia.

Varhaiskasvatuksen maksujen alentamisen lisäksi MLL toivoo, että hallitus ottaa elokuun lopun budjettiriihessä uudelleentarkasteluun varhaiskasvatukseen aiemmin tehdyt leikkaukset. MLL esittää, että hallituksen budjettiriihessä varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisen lisäksi päätetään

– palauttaa kasvattajien ja lasten määrää koskeva suhdelukua ja ryhmäkokoa koskeva sääntely entiselleen (1 kasvattaja 7 lasta kohden ja ryhmässä enintään 21 lasta) sekä
– palauttaa lapsen subjektiivinen oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatusoikeuteen.

33. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kannattaa hallituksen esitystä, jossa pieni- ja keskituloisilta perittäviä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettaisiin. Lisäksi sisaruksilta perittäviä maksuja ehdotetaan alennettaviksi siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu olisi 50 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen oli vasemmistoliiton tavoitteena kevään kehysriihessä.

Hallituksen esitysluonnoksessa varhaiskasvatusmaksujen alentamisen perusteluna on työllisyysasteen nostamista estävien kannustinloukkujen purkaminen. Perheen ja työn yhteensovittamisen helpottaminen on yksi vasemmistoliiton keskeisiä tavoitteita.

On kuitenkin pidettävä mielessä, että varhaiskasvatus on ennen kaikkea lapsen oikeus. Tätä oikeutta hallitus on aiemmin supistanut poistamalla subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden perheiltä, joissa vanhempi on hoitovapaalla tai työttömänä. Varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen eriarvoistaa lapsia ja vaikeuttaa esimerkiksi työn hakemista ja keikkatöiden vastaanottamista perheissä. Lisäksi se kaventaa perheiden valinnanvapautta järjestää varhaiskasvatus haluamallaan tavalla.

Hallitus on myös suurentanut ryhmäkokoja päiväkodeissa. Ryhmäkokojen suurentaminen heikentää varhaiskasvatuksen laatua, kuormittaa päiväkodin henkilökuntaa ja vähentää yksilöllisiä kohtaamisia lasten ja henkilökunnan välillä. Mitä heikompilaatuisia päivähoitopalveluita on tarjolla, sitä todennäköisemmin äidit jäävät pois työelämästä kotihoidon tuen varaan. Näin hallituksen aiemmat toimet saattavat vesittää tavoitteen työllisyysasteen nostamisesta.

Hallituksen esitys varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta on askel oikeaan suuntaan. Vasemmistoliiton tavoitteena on, että Suomessa siirrytään asteittain kohti maksutonta varhaiskasvatusta, esimerkiksi takaamalla Ruotsin mallin mukaisesti kaikille 3–5-vuotiaille vähintään 15 tuntia maksutonta varhaiskasvatusta viikossa.

Edellä mainituin perustein myös subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus on palautettava ja päiväkotien ryhmäkokoja pienennettävä.

34. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto pitää hyvänä, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen kannustinloukkuvaikutuksiin on kiinnitetty huomiota.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen ei tulisi myöskään olla este lapsen varhaiskasvatukseen osallistumiselle tai muodostaa kynnystä vanhemman työhön siirtymiselle.

Esitetty muutos lisäisi lasten välistä tasa-arvoa ja helpottaisi pienituloisten perheiden mahdollisuuksia käyttää varhaiskasvatuspalveluita.

35. Vaasan kaupunki

Palvelua käyttävien perheiden kannalta on tärkeää, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista ei muodostu kynnystä työhön siirtymiselle tai osittaiseen työn tekoon. Hyvää hallituksen esityksessä on se, että maksuja alennetaan selvästi pieni ja varsinkin keskituloisten perheiden osalta. Selkeää on myös sääntö, että kaikkien osalta maksuprosentti on sama. Varhaiskasvatuspalvelujen edullisuus tulee edistämään lasten osallistumista varhaiskasvatukseen.

Perheiden kannalta on myös kannatettavaa, että sisarusalennusta muutetaan 50 prosentin ensimmäisen lapsen maksusta. Palvelun järjestäminen kunnassa ei kuitenkaan ole halvempaa perheen toiselle tai sitä useammalle lapselle. Nykyisin myös perheitä on

hyvin erilaisia. Sisarusalennusten käyttö saattaa muodostua ongelmalliseksi yhdenvertaisuuden kannalta, johtuen erilaisista sisarussuhteista.

Kuntien maksutuotot romahtavat roimasti, eikä hallituksen kaavailemilla muilla toimilla mahdollisesti kateta syntyvää kunnan budjettivajetta varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Tällä saattaa olla vaikutuksia varhaiskasvatuksen järjestämiseen ja laatuun.

Ajankohta lakimuutoksen täytäntöönpanoon on huono; kesken toimintavuoden. Tämä erityisesti myös siitä syystä, että edeltävänä toimintakautena kaikkien lasten maksut jouduttiin tarkistamaan kahteen kertaan; indeksitarkistuksen vuoksi sekä uuden lain varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista voimaantulon vuoksi. Edelleen vuonna 2018 tullaan jälleen tekemään toinen maksujen tarkistus elokuussa indeksitarkistuksen vuoksi.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

36. Suomen Monikkoperheet ry

Monikkoperheen erityinen taloudellinen kuormitus aiheutuu kahden tai useamman samaan aikaan syntyvän lapsen samanaikaisista hankinnoista, samanaikaisista päivähoitokustannuksista, ennakoimattoman tilanteen aiheuttamista yllättävistä investointitarpeista ja merkittävästi keskimääräistä suuremmasta lapsiluvusta.

Kiitämme esitystä siitä, että sen mukaan varhaiskasvatuksen maksut alenevat monilapsisissa perheissä. Esitys tuo korjausta monikkoperheiden taloudelliseen kuormitukseen. Hyväluoman (2010) tutkimat monikkovanhemmat olivat varsin tyytyväisiä päivähoitoon, mutta tyytymättömimpiä päivähoidon hintaan. Kun verrattiin monikkoperheitä muihin lapsiperheisiin (Hypa06-lapsiperheet), monikkoperheet olivat selvästi useammin erittäin tai melko tyytymättömiä päivähoidon hintaan. Monikkoperheistä tyytymättömimpiä olivat keskituloiset perheet.

Nykylain tulkintaongelmana on toisen lapsen sisarusalennuksen määrittely. Jotkut kunnat tulkitsevat nykyistä lakia siten, että toisen lapsen sisarusalennusta myönnetään vain täysimääräisestä maksusta. Esitämme, että sisarusalennuksen kirjataan selkeästi koskevan myös korkeimman maksun tulorajan alittavia perheitä sekä osa-aikaisessa tai osapäiväisessä päivähoidossa olevia sisaruksia. Pyydämme huomioimaan myös, että esikoulua täydentävässä toiminnassa voi perheestä olla samanaikaisesti kaksi, kolme tai jopa neljä monikkolasta. Tämän vuoksi tulee varmistaa, että sisarusalennus koskee myös esikoulua täydentävää toimintaa.

Suomen Monikkoperheet ry haluaa nostaa esille jäsenistöstämme esiin nousseen ongelman. Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista koskee vain kunnan järjestämän päivähoidon hoitomaksuja ja kunnan yksityiseltä ostaman ostopalvelupäivähoidon hoitomaksuja. Hallituksen esitys lähtee ajatuksesta, että kaikki yksityinen päivähoito olisi järjestetty liiketoiminnan harjoittamista varten. Haluamme muistuttaa, että on olemassa myös vanhempainyhdistysten omistamia yksityisiä päiväkoteja, jotka ovat voittoa tavoittelemattomia. Esikoulutoiminnan osalta ne myös toteuttavat lakisääteistä tehtävää.

37. Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjien näkemys esitykseen

Suomen Yrittäjät pitää hyvänä esitystä varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen muutoksesta. Se antaa nykyistä useammalle lapselle mahdollisuuden varhaiskasvatukseen sekä kannustaa pienituloisia vanhempia työhön.
Suomen Yrittäjät esittää lisäksi palvelusetelin käytön laajentamista varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Tämä lisää kilpailua ja vanhempien mahdollisuutta valita itselleen sopivin palvelun tuottaja.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

38. Akava ry

Akava kannattaa tehtyjä esityksiä. Akava kannattaa hallituksen esitystä sekä kaikkien perheiden tulorajojen nostamisesta että sisarmaksujen alentamisesta.
Akava on tyytyväinen, että varhaiskasvatuksen maksuihin liittyviä kannustinloukkuja on otettu tarkasteluun. Laadukas varhaiskasvatus on keskeinen keino vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa. Lasten osallistumista varhaiskasvatukseen on lisättävä.

Varhaiskasvatusikäisten lasten äitien mahdollinen pitkittyvä poissaolo työelämästä on työmarkkinoiden toimivuuden kannalta haitallista ja pienentää naisten ansiotuloja ja eläkkeitä.

Jatkossa tulee tarkastella varhaiskasvatukseen osallistumiseen liittyvää laajempaa kokonaisuutta ja dynaamisia vaikutuksia. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi kotihoidontukiin ja kuntalisiin liittyvää kokonaisuutta sekä erilaisia työllisyyteen vaikuttavia kannustinloukkuja kaikissa tuloluokissa.

39. Suomen Kuntaliitto

Kuntaliitto pitää lausuntoluonnosta kokonaisuutena selkeänä. Aikaisemman 1.3.2017 alkaen voimaan tulleen varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain muuttaminen jo nyt aiheuttaa kuitenkin epätietoisuutta asiakkaissa ja lisää kohtuuttomasti kunnan hallinnointityötä. Luonnoksen mukaan muutetaan asiakkaiden ja maksun määräämisen kannalta keskeisiä asioita, tulorajoja sekä sisarusalennusta. Maksuprosenttien muuttaminen muuttaa lähes kaikkien asiakkaiden asiakasmaksuja. Muutoksen vaikutukset ovat eri kuntien osalta hyvin erilaiset ja luotettavien koko maata koskevia laskelmien paikkansapitävyys on epätodennäköistä.

Kuntaliitto toteutti touko-kesäkuussa 2017 kyselyn hallitusohjelman ja kehysriihen vaikutuksista kuntatalouden tasapainoon. Kyselyssä kysyttiin arvioita jo silloin tiedossa olleeseen, nyt lausuttavana olevaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alentavaan muutokseen. Kyselyyn vastasi 142 kuntaa tai kuntayhtymää. Vastausten perusteella laskettu arvio maksutuottomenetyksistä varhaiskasvatuksen osalta vuonna 2018 olisi noin 100 miljoonaa euroa.

40. Yhden Vanhemman Perheiden liitto ry

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry arvostaa pieni- ja keskituloisten perheiden lasten varhaiskasvatusmaksujen alenemista. Varhaiskasvatukseen liittyvä kannustinloukku katoaa pienituloisilta perheiltä kokonaan, kun maksu on 0 euroa. Kuten esityksessä mainitaankin mm. EU:n komissio on suositellut jäsenmaitaan katkaisemaan huono-osaisuuden kierrettä juuri panostamalla varhaiskasvatukseen. Laadukas ja kohtuuhintainen varhaiskasvatus vähentää lasten eriarvoisuutta.

Yksinhuoltajaperheen heikentynyttä skaalaetua ei ole huomioitu

Yhden huoltajan lapsiperheen käytettävissä on huomattavasti vähemmän tuloja kuin kahden huoltajan perheessä. Hallituksen esityksen esimerkkimerkkiperheistä käy ilmi, että lapsen päivähoitomaksu on suurempi 4400 euron bruttotulot saavalla yksinhuoltajalla kuin pariskunnalla, joilla on samansuuruiset bruttotulot. Esitetty yksinhuoltajan uusi varhaiskasvatusmaksu olisi 251 euroa kun taas yhtä paljon ansaitsevalla pariskunnalla se olisi vain 188 euroa. Laskelmassa ei olekaan huomioitu yksinhuoltajaperheen muita heikompaa skaalaetua riittävästi. Skaalaetu konkretisoituu selkeimmin asumiskuluissa; kun kaksio sopii vielä mainiosti pariskunnalle, niin vanhemman ja lapsen ruokakunnalle se ei vielä riitä. Yksinhuoltaja maksaa myös veroa enemmän kuin saman verran ansaitseva pariskunta.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

41. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

OAJ pitää hyvänä varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen pienentämistä. Maksujen alentaminen vahvistaa lasten oikeutta ja osallistumista varhaiskasvatukseen ja edistää näin muun muassa lasten välistä ja koulutuksellista tasa-arvoa. Voimavaroja tulee kohdentaa erityisesti toimenpiteisiin, joilla lisätään lasten osallistumista laadukkaaseen pedagogiseen varhaiskasvatukseen.

OAJ kannattaa esityksen mukaisia muutoksia maksulakiin. Maksujärjestelmä tai maksujen taso, jotka asettavat esteitä lapsen varhaiskasvatukseen osallistumiselle taikka vanhempien työn vastaanottamiselle tai heikentävät työllisyyttä, tulee korjata. On hyvä, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennetaan pieni- ja keskituloisilta sekä perheiltä, joilla on useampi lapsi varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen maksupolitiikkaa tulisi kuitenkin tarkastella kokonaisuudessa, jossa lasten varhaiskasvatukseen osallistumista, vanhempien työllistymistä sekä lapsiperheiden työmarkkina-asemaan vaikuttavia lasten hoidon tukia tarkastellaan samanaikaisesti. OAJ toivoo, että lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen edistämiseksi vietäisiin eteenpäin laajempaa uudistusta, jossa tarkasteltaisiin koko perhevapaiden ja lasten hoidon kunnallisten ja Kelan maksamisen tukijärjestelmien kokonaisuutta.

Nuorimmaista lasta seuraavan varhaiskasvatuksessa olevan lapsen maksun määräytymisen säännös (esitetty lain 8 §) on epäselvä osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa olevan vanhemman sisaruksen maksun määräytymisen osalta. Sisaruksilta perittävien maksujen säännöstä on tarpeen selkeyttää.

Esitys tulee valmistella mahdollisimman pikaisesti, koska esitetyn mukaisesti maksumuutokset tulisivat voimaan jo 1.1.2018. Kuntien tulee varautua vastaamaan mahdollisesti lisääntyvään varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään ja palvelujen lisäämiseen niin riittävien tilojen kuin koulutetun henkilöstön osalta.

42. Espoon kaupunki

Hallituksen esityksen mukaisen tulorajojen ja maksuprosenttien muutoksen myötä arvioidaan, että Espoossa maksuttomassa varhaiskasvatuksessa olevien lasten osuus kasvaisi noin 5 prosenttiyksikköä lähes neljäsosaan kaikista varhaiskasvatuksesta olevista lapsista. Lisäksi maksut alenisivat vähintään 25 prosentilla varhaiskasvatuksessa olevista lapsista.

Sisaralennuksen kasvattamisen vaikutus olisi merkittävä. Se vaikuttaisi Espoossa noin 3 000 perheeseen, mikä on 25 % kaikista perheistä, joilla on lapsia kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa.

Onkin todennäköistä, että osalle tällä hetkellä lapsiaan kotona hoitavista vanhemmista varhaiskasvatusmaksujen alentaminen kannustaa työhön hakeutumiseen tai paluuseen aiemmin suunniteltua varhaisemmin.

Espoossa varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä kasvaisi lakimuutoksen myötä muun kasvun lisäksi. Mahdollisuudet lasten sijoittamiseen varhaiskasvatukseen perheen toiveen mukaisesti heikkenisivät entisestään erityisesti alueilla, joilla varhaiskasvatuksen kysyntää on jo tällä hetkellä tarjontaa enemmän.

Espoossa väestömäärältään kasvavana kaupunkina varhaiskasvatuspaikkojen määrää on lisättävä koko ajan. Investointien toteutuminen niiden tarpeen selvitysvaiheesta rakennuksen valmistumiseen kestää useita vuosia. Kiireessä ja väliaikaisratkaisuin järjestetyt varhaiskasvatuspaikat eivät ole toiminnallisesti, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäviä. Sen vuoksi on toivottavaa, että varhaiskasvatusjärjestelmää kehitetään valtakunnallisesti siten, että kunnilla on riittävästi aikaa reagoida suunniteltuihin muutoksiin.

Lakiesityksen toteutumisen arvioidaan vähentävän Espoossa varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuloja vuonna 2018 noin 5,5 miljoonaa euroa, mikä on noin 21 % varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuloista.

Hallituksen esitys ei kohdistu yksityisen hoidon tuella järjestettyyn varhaiskasvatukseen. Yksityisen hoidon tuki on rakenteeltaan jälkeen jäänyt etenkin sen suhteen, miten hyvin se on erilaisten perheiden käytettävissä. Tällä hetkellä yksityiseen varhaiskasvatukseen hakeutuu lähinnä perheitä, jotka maksaisivat enimmäismaksua myös kunnan

järjestämässä varhaiskasvatuksessa. Espoo korostaa. että yksityistä varhaiskasvatusta halutaan enenevässä määrin kehittää kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen rinnalla kilpailukykyisesti. Esityksellä ei tule rajoittaa perheiden valinnanvapautta päivähoidon osalta. Yksityinen varhaiskasvatus lisää palvelutarjontaa ja vaihtoehtoja sekä vähentää myös kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen lisäämisen painetta kasvavassa kaupungissa.

Yksityisen hoidon tuen maksamiseen liittyvät tehtävät hoitaa lain mukaisesti Kansaneläkelaitos, vaikka kunta rahoittaa kaikki tuet. Yksityisen hoidon tuen kuntalisien maksamista hankaloittaa, että Kelan ehdot kunnallisten lisien maksamisesta ovat jäykät. Riskinä kaikkiaan on, että esitetyn lakimuutoksen toteutuessa etenkin useamman varhaiskasvatusikäisen lapsen perheissä hakeudutaan enenevässä määrin kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen.

Kunnan järjestämä varhaiskasvatus sekä yksityisen hoidon ja kotihoidon tuki ovat kokonaisuus, jossa sen yhteen osaan kohdistuva muutos vaikuttaa muiden palvelujen ja tukien käyttöön. On kannatettavaa, että varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuus kasvaa. Kasvun tulisi olla kuitenkin hallittavissa ja toimenpiteiden sen kasvattamiseksi tulisi kohdentua nykyistä tasaisemmin kunnan järjestämään ja yksityisesti järjestettyyn varhaiskasvatukseen.

Asiaan kohdistuvista haasteista huolimatta Espoon kaupunki pitää kannatettavina hallituksen esitysluonnokseen sisältyviä kannustinloukkuja purkavia, naisten työmarkkina-asemaa parantavia, pienituloisten perheiden taloudellisia toimintaedellytyksiä tukevia, syrjäytymistä ehkäiseviä ja kansantalouden kannalta ensiarvoisen työllisyysasteen nostamisen mahdollistavia elementtejä. Varhaiskasvatusmaksun alentamisessa on kuitenkin tärkeää estää sen negatiiviset vaikutukset kuntatalouteen. Espoo korostaa, että varhaiskasvatusmaksujen alenemisen kompensointi kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta ei ole taloudellisesti kestävä ratkaisu. Täten esimerkiksi kiinteistöverotulojen on jatkossakin oltava kunnan tuloja, eikä niitä tule kytkeä varhaiskasvatusmaksukertymän rahoittamiseen.

43. SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry

SOSTE kannattaa hallituksen esitystä pieni- ja keskituloisilta perittävien varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamiseksi korottamalla maksun perustana olevia tulorajoja kaikissa maksuluokissa. Esityksellä kevennetään sekä vähä- että keskituloisten maksutaakkaa. Lisäksi esitetty maksujen alentaminen toisesta varhaiskasvatuksen piirissä olevasta lapsesta 50 prosenttiin nuorimman lapsen kokonaikaisen varhaiskasvatuksen maksun määrästä entisen 90 prosentin sijaan helpottaa maksutaakkaa.

Ehdotetut muutokset lisäisivät pienituloisten perheiden lasten mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen, mikä edistää mahdollisuuksien tasa-arvoa ja lasten etua.

Esityksen päätavoitetta purkaa kannustinloukkuja ja edistää vanhempien työhön osallistumista SOSTE pitää erittäin tärkeänä. Sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta esitys on kannatettava, sillä pienituloisimmat perheet ovat usein yksinhuoltajaäitien

perheitä. Myös yleensä lapsia kotona hoitava on useimmiten äiti. Muutos lisää mahdollisuuksia naisten työssäkäyntiin.

SOSTE haluaa korostaa, että varhaiskasvatukseen osallistumisen lisäämiseksi on taloudellisen kannusteen lisäksi varmistettava päivähoidon riittävän korkea laatutaso, mikä edellyttää riittävää resursoinnin (tila- ja henkilöstöresurssit, osaaminen) turvaamista. Korkeatasoinen päivähoito paitsi kannustaa varhaiseen päivähoitoon siirtymiseen myös vahvistaa päivähoidon myönteisiä vaikutuksia lapseen ja perheeseen1.

Yksi keino myös lisätä varhaiskasvatukseen osallistumisastetta on lisätä väestön tietämystä varhaiskasvatuksen myönteisistä vaikutuksista, joita tutkimuksin on osoitettu. Tässä neuvola on keskeisessä roolissa.1

SOSTE tyytyväisenä toteaa, että lakiehdotuksessa on hyvin perusteltu varhaiskasvatuksen syrjäytymistä ehkäisevää pedagogista ja sosiaalista merkitystä myöhemmälle opiskelulle ja elämälle.

44. Hyvinvointialanliitto

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen muutokset tulee toteuttaa siten, että muutoksista aiheutuvat vaikutukset kohtaantuvat sekä julkiseen että yksityiseen varhaiskasvatuspalveluun tasavertaisella tavalla. Päivähoidon asiakasmaksujen muuttaminen aiheuttaa muutostarpeita Kelan yksityisen hoidon tukeen tasokorotuksen ja lisäosan tuloihin sopeuttamisen osalta. Perhekoon vaikutusten tulee olla linjassa asiakasmaksujen määräytymisen kanssa.

Eri tuloluokkiin kuuluvien perheiden tulee voida valita päivähoidon tuottajansa ilman, että lakisääteiset asiakasmaksut pakottaisivat perheen valitsemaan julkisen vaihtoehdon.

Päivähoidon valvonnan tulee olla yhtenäistä ja tuottajatahosta riippumatonta koko maassa.

Palveluseteli on joustava varhaiskasvatuspalveluiden järjestämistapa sekä kunnan että perheen kannalta. Yksityinen päivähoitopalvelu tarjoaa kunnille veronmaksajien kannalta edullisen, laatutasoltaan korkeatasoisen ja toiminnallisesti joustavan vaihtoehdon. Palveluseteli mahdollistaa aidon valinnanvapauden ja tasa-arvon perheiden kesken tulotasoon tai perhekokoon katsomatta. Palveluseteliä tulisi soveltaa myös esiopetuksen järjestämisessä.

Varhaiskasvatuksessa ja päivähoidossa tarvitaan sekä yliopistopohjaista että ammattikorkeakoulupohjaista osaamista sekä monipuolista henkilökuntaa. Alalla sovellettavien kelpoisuusehtojen tulee jättää riittävä liikkumavara toiminnan kehittäjille eli kunnille ja palveluntuottajille.

45. Oulun kaupunki

Oulun kaupunki pitää varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen kehittämissuuntaa oikeana. Suomessa lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen selvästi vähemmän kuin muissa Pohjoismaissa ja useimmissa OECD maissa. Erityisesti pienituloisten perheiden tai vähän koulutettujen äitien lapset osallistuvat suhteellisesti vähiten varhaiskasvatukseen. Uuden varhaiskasvatuksen maksulain muutoksen tavoitteena on edistää lasten välistä tasa-arvoa ja mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen.

Oulun kaupunki pitää hyvänä, että varhaiskasvatuksen maksujen muutos tukee monilapsisten perheiden varhaiskasvatukseen osallistumista sisaralennusta nostamalla. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut vaikuttavat palvelun käyttöön ja ohjaavat perheiden valintoja. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tulee kannustaa ja tukea joustavaa työhön siirtymistä ja osa-aikaisen työn tekemistä.

Oulun kaupunki edellyttää, että asiakasmaksutulojen menetys korvataan kunnille täysimääräisenä.

46. Työttömien Keskusjärjestö ry

Työttömien Keskusjärjestö ry pitää hallituksen esitystä oikean suuntaisena, koska pienituloiset perheet käyttävät keski- ja suurituloisia perheitä vähemmän varhaiskasvatusta. Kuten esityksessä todetaan, varhaiskasvatuksella on todettuja myönteisiä vaikutuksia lasten kehitykseen. On siksi viisasta alentaa varhaiskasvatuksen perheille koituvia kustannuksia, jottei varhaiskasvatukseen osallistuminen ole perheille taloudellisesti niin merkittävä kysymys, kuin se on nyt.

Esityksen perusteluissa keskitytään kannustinongelmaan puhtaasti lyhytaikaisena taloudellisena kysymyksenä. Työllistyminen kannattaa muistakin, kuin lyhytaikaisista taloudellisista syistä, vaikka käytettävissä olevat rahat eivät lisääntyisi, kun työllistytään. Työstä kertyy eläkettä. Työssä kehittynyt osaaminen ja saadut ihmissuhdeverkostot vaikuttavat jatkotyöllistymiseen. Eli työttömät työnhakijat hakevat töitä vaikkei se aina lyhytaikaisesti olisikaan taloudellisesti kovin kannattavaa. Hakeutumista varhaiskasvatukseen pohditaan myös lapsen oman kehittymistarpeen näkökulmasta. Lapsen omat kyvyt, ihmissuhdetaidot ja verkostot kehittyvät varhaiskasvatuksessa.

Työttömien Keskusjärjestön mielestä kaikille lapsille tulee turvata maksuton oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Tämä muutos täytyy tehdä suoraan Perustuslain 16 §. Siten saataisiin parhaiten tasoitettua tietä kouluun ja jatkossa työelämään kaikille lapsille vanhempien varallisuudesta tai työllisyystilanteesta huolimatta. Hallitus leikkasi subjektiivista päivähoito-oikeutta työttömille perheille. Tämä on heikentänyt työttömien perheiden lasten yhdenvertaisuutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

47. Suomen vanhempainliitto

Vanhempainliitto pitää suunniteltuja muutoksia varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin oikeanlaisina. Toimenpiteillä pystytään madaltamaan varhaiskasvatukseen osallistumisen kynnystä etenkin pienituloisissa perheissä ja helpottamaan työllistymistä. Maksujen alentuessa vanhempien on helpompi ottaa vastaan myös osa-aikainen tai määräaikainen

työ. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisella on positiivinen vaikutus perheiden ostovoimaan.

Varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus, maksujen alentaminen on yksi keino lisätä lasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Vanhempien tehdessä valintoja lapsen varhaiskasvatuksen suhteen, kiinnittyy huomio tarjotun palvelun laatuun. On siis hyvin tärkeää kiinnittää huomiota myös varhaiskasvatuksen laatuun. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja sen pohjalta laaditut paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat takaavat osaltaan yhtenäisemmän laadun ympäri Suomen. Varhaiskasvatuksen arviointi on lakisääteinen tehtävä, josta vastaa Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). Vuosina 2017-2019 arvioinnin kohteena on varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toimeenpano.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja muutettiin edellisen kerran 1.3.2017. Maksujen tarkistus näin pian uudelleen lisää hallinnollisen työn määrää ja on huomattava lisätyö niin perheille, päiväkodin johtajille kuin muille hallinnollisen työn tekijöille. Asiakasmaksujen muutoksista tulee tiedottaa ja ohjeistaa selkeästi. Maksuttomuus tai maksujen alennus koskee uudistuksen jälkeen yhä useampaa perhettä. On yhä tärkeämpää, että perheet sitoutetaan selkeän viestinnän avulla ilmoittamaan lapsensa poissaoloista etukäteen päiväkoteihin erityisesti vuosilomien aikaan, jolloin osataan kohdentaa oikeanlaiset resurssit kulloiseenkin tilanteeseen.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut vaikuttavat osaltaan palvelujen käyttöön ja maksuilla voidaan ohjata perheiden valintoja. Etenkin pienituloisten perheiden lasten ja haavoittuvassa asemassa olevien perheiden lasten osallistumista varhaiskasvatukseen edesautetaan alentamalla asiakasmaksuja. Monissa maissa maksupolitiikalla pyritään edistämään lasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Tähän suuntaan Suomessakin ollaan nyt menossa.

Varhaiskasvatuksen ollessa lasten oikeus, on tärkeää, että kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua. Varhaiskasvatus on hyvin kustannustehokas lapsiperheiden palvelu, jonka merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle on tunnustettu viimeaikaisissa tutkimuksissa. Maksujen alentamisen myötä varhaiskasvatuksen piiriin saadaan lisää niitä lapsia, jotka siitä hyötyvät erityisen paljon.

48. Kuopion kaupunki

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään pieni- ja keskituloisten perheiden maksuja alennettavaksi. Tämä nähdään Kuopion varhaiskasvatuspalveluissa hyvänä asiana erityisesti niiden lasten osalta, jotka tarvitsevat varhaiskasvatusta kehityksensä tueksi, mutta joiden vanhemmat eivät ole maksujen vuoksi voineet viedä lasta päivähoitoon.

Kuopion varhaiskasvatuspalveluissa nähdään myös sisaralennuksen vaikutus positiivisena. Sisaralennuksen ulottaminen kaikkiin tuloluokkiin lisää perheiden välistä tasa-arvoa ja edistää omalta osaltaan kaikkien lasten osallistumista varhaiskasvatukseen.

Lakiuudistuksen tavoite kannustinloukkuvaikutusten pienentämiseksi on myös erittäin kannatettava ja sillä on varmasti kokonaistaloudellisesti positiivisia vaikutuksia.

Kunnan kannalta esitys toteutuessaan pienentää merkittävästi varhaiskasvatuksen tulokertymää. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki tuli voimaan 1.3.2017 ja vaikutusarviointia ei ole voitu vielä tarkasti tehdä. Asiakasmaksutulot ovat Kuopiossa talousennusteen mukaan kuitenkin tippumassa vajaalla miljoonalla eurolla edellisestä vuodesta.

Tulevan muutoksen arviona on lausuntomateriaalissa tuotu esiin 71 miljoonan euron tuloja alentava vaikutus koko maan tasolla. Lakimuutoksen vaikutusta kuntatalouteen on vaikeata arvioida tarkasti, mutta suhteutettuna 1.3.2017 lakiuudistukseen, sen vaikutus tulee olemaan Kuopiossa n. 2-3 miljoonaa euroa. Lisäksi kokonaiskuluja tulee nostamaan Kuopiossa merkittävästi investointipaineet sekä kasvavat vuokrakulut, koska päivähoito tulee tarvitsemaan lisää tiloja. Lapsimäärä päiväkotihoidossa on kasvanut Kuopiossa viime vuosina. Samoin osallistumisprosentti päiväkotihoitoon on kasvanut vuosi vuodelta. Lapsimäärän kasvua, johtuen maksujen alentamisesta, on vaikea ennustaa. Mikäli muutoksen seurauksena osallistumisprosentti päiväkotihoitoon kasvaa entisestään, niin selvää on, että Kuopiossa tarvitaan useampia uusia päiväkoteja. Yhden uuden päiväkodin (6-8 ryhmäinen) investointikustannukset nousevat arviolta n. 7 miljoonaan euroon.

Kuopiossa on käytössä yksityisen päiväkotihoidon puolella palveluseteli. Asiakasmaksujen alentumisen seurauksena palvelusetelin hinta kaupungille tulee kasvamaan ja tämä tuo kuluja luonnollisesti vielä lisää. Tämänkin kustannusvaikutusta on vielä vaikeata tarkasti laskea, mutta todennäköisesti puhutaan kuitenkin useamman sadan tuhannen euron kulujen kasvusta.

Lakiesityksen ehdotus maksutulojen vähenemisen kompensaatiosta tekemällä muutoksia kiinteistöverotukseen, yhteisöverotukseen sekä korottamalla kunnan peruspalveluiden valtionosuutta ovat hyviä ja kannatettavia asioita. Lakimuutoksen taloudelliset vaikutukset tulevat joka tapauksessa olemaan erittäin suuret ja jää nähtäväksi, kuinka hyvin valtion kompensaatio maksutuottojen menetykseen sekä päivähoidon volyymin kasvuun vastaa toteumaa.

49. Vantaan kaupunki

Vantaan kaupunki pitää myönteisenä, että luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta ei sisälly varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen korotuksia.

Ehdotetut muutokset tulorajojen korottamisesta sekä maksuprosentin yhtenäistäminen ovat myönteisiä muutoksia. Maksuprosentin yhdenmukaistaminen perhekoosta riippumatta selkeyttää maksun määräytymistä.

Perheen toisen lapsen maksun muutos 90 %:sta 50 %:iin on perheelle myönteinen ratkaisu. Kuntatalouden näkökulmasta esitys vähentää merkittävästi asiakasmaksujen tulokertymää, mikä on haaste kaupungin talouden vakauttamisessa.

Vantaa pitää tärkeänä, että yksityisen hoidon tuella toimivien palveluntuottajien vetovoimaisuus säilyy. Ero asiakasmaksussa yksityisen hoidon tuella ja kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevan sisarusperheen välillä kasvaa niin suureksi, että sillä arvioidaan olevan yksityiseen palveluun hakeutumista estävä vaikutus.

Luonnoksessa esitetty lain voimaantuloaika 1.1.2018 lukien on aikataulullisesti liian kireä. Asiakasmaksuihin tehtävät muutokset edellyttävät mm. järjestelmämuutoksia, joiden toimeenpanoon voidaan ryhtyä vasta, kun laki on hyväksytty.

Lain voimaantulossa tulee huomioida riittävä valmisteluaika, jolla mahdollistetaan kaupungin asiakastietojärjestelmään tehtävien muutosten toteutus, asiakkaita palveleva ennakoiva tiedotus sekä uusien asiakasmaksupäätösten vaatima mittava työaika.

Lakimuutos on perusteltua toteuttaa samaan aikaan indeksikorotuksen kanssa 1.8.2018.

Yhteenvetona Vantaan kaupunki toteaa, että esitys vähentää merkittävästi asiakasmaksujen tulokertymää. Kuntatalouden vakauttamisessa tämä on haaste. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutoksesta aiheutuvat maksutulovähennykset tulee kompensoida täysimääräisesti valtionosuuksina eikä lisätä kuntien välistä eriarvoisuutta mahdollisuudessa kattaa maksutuottojen menetys.

50. Perussuomalaisten eduskuntaryhmä

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä pitää esitettyä muutosta pääosin myönteisenä. Katsomme, että mahdollisuus varhaiskasvatukseen pitää olla perheillä yhtäläinen, joten esitys on oikeansuuntainen, koska varhaiskasvatusmaksut alenevat tämän esityksen seurauksena sisaralennuksen kasvattamisen myötä. Yleisesti katsomme, että perheiden tulee saada päättää edelleen siitä, haluaako äiti tai isä hoitaa lasta pidempään kotona.

Se, vaikuttaako asiakasmaksujen keventäminen vanhempien tai yksinhuoltajien siirtymiseen työelämään jää nähtäväksi. Pienituloisten osalta tällä vaalikaudella on jo tehty toimenpiteitä, joten nähdäksemme varhaiskasvatusmaksujen mahdollisilla lisäalennuksilla ei enää jatkossa ole selkeää kannustinvaikutusta työelämään siirtymisen näkökulmasta. Katsomme, että työhön kannustamiseen tulisi jatkossa miettiä muita pehmeitä keinoja.

Haluamme huomauttaa, että esityksen myötä varhaiskasvatuksen käytännön resurssitarve lisääntyy ja se tarkoittaa, että lastentarhanopettajien määrää tulee lisätä. Samalla tulee varmistaa, että varhaiskasvatuksen laatu on jatkossakin hyvää kautta koko maan. Varhaiskasvatuksen tarkoitus on valmistaa lapsi kouluun ja oppia sosiaalista kanssakäymistä sekä elämän perustaitoja. Leikki on tämän ikäiselle tärkeää ja leikin kautta myös monia perusasioita opitaan. Päiväkodit ohjaavat mutta vanhemmilla on perusvastuu.

51. Helsingin kaupunki

Esitys vähentää kannustinloukkuvaikutusta kohdistuessaan pienituloisiin ja monilapsisiin perheisiin. Kohdentuminen tapahtuu oikeudenmukaisesti ja parantaa lasten mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen.

Esityksessä toisen lapsen maksu olisi aina enintään 50 prosenttia ensimmäisen lapsen kuukausimaksusta nykyisen enintään 90 prosentin sijaan, mikä parantaa myös lasten mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen.

Esityksen mukaan taloudelliset vaikutukset olisivat kuntatalouteen neutraalit.

52. Lastensuojelun Keskusliitto ry

Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että esityksessä on puututtu nykyisen asiakasmaksulain epäkohtaan ja huomioitu erityisesti pienituloiset monilapsiset perheet. Isoimmat maksualennukset kohdistuvat nimenomaan monilapsisisiin perheisiin.

Nykyinen suuntaus alentaa varhaiskasvatusmaksuja on hyvä. Samalla Lastensuojelun Keskusliitto muistuttaa, että lainsäädäntötoimien tulee olla paitsi johdonmukaisia, perustua pitkän aikavälin selkeisiin tavoitteisiin sekä kattavaan selvitykseen.

Erilaisten kannustinloukkujen purkaminen on tärkeää, mutta maksupolitiikka ei ole, eikä se saa olla ainut tai keskeisin keino ohjata perheitä käyttämään varhaiskasvatuspalveluja nykyistä enemmän. Huomiota tulee kiinnittää myös varhaiskasvatuspalvelujen laatuun sekä saatavuuteen. Varhaiskasvatukseen osallistumisen positiiviset vaikutukset voivat toteutua vain laadukkaassa varhaiskasvatuksessa. Myös lainsäädäntämuutosten seurantaan ja arviointiin tulee varata riittävät resurssit. Kuntien mahdollisuudet järjestää laadukasta varhaiskasvatusta eivät saa heiketä muun muassa maksualennusten myötä.

Käytännössä perheiden valintaa ohjaavat myös kunnan ratkaisut palvelujen järjestämisessä. Näissä on suuria kuntakohtaisia eroja. Valtakunnan tason ohjausta tarvitaan myös palveluohjauksen kehittämiseen.

Keskusliitto esittää, että yksityisen hoidon tuki otetaan käsittelyyn osana hallituksen esitystä. Muutoin vaarana on, että kaikilla perheillä ei enää jatkossa ole varaa tai mahdollisuutta yksityiseen varhaiskasvatukseen ja järjestelmä eriytyy nykyisestään.

Lapsia ja lapsiperheitä koskevien päätösten vaikutukset tulee arvioida kokonaisuutena. Varhaiskasvatus on vain yksi, vaikkakin keskeinen, toimintakokonaisuus pikkulapsiperheiden palveluissa ja tukijärjestelmässä. Muun muassa perhevapaajärjestelmä kokonaisuudessaan vaikuttaa vanhempien päätöksiin ja valintoihin. Myös työelämän kehittäminen nykyistä joustavampaan suuntaan tulee nostaa vielä nykyistä vahvemmin poliittiselle agendalle

53. Valtiovarainministeriö

Esitysluonnos vastaa hallituksen kevään 2017 kehysriihen linjausta ja se osaltaan pienentää kannustinloukkuja ja parantaa edellytyksiä ottaa työtä vastaan. Koska varhaiskasvatusmaksujen alentamista koskevan ehdotuksen perusteella ehdotetaan muutettavaksi myös kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain mukaista valtionosuusprosenttia, on ehdotuksella vaikutus valtion talousarvioon ja se tulee käsitellä ns. talousarviolakina vuoden 2018 talousarvioesityksen yhteydessä.

Varhaiskasvatusmaksujen alentamisen vaikutuksia kuntatalouteen helpotetaan kompensoimalla muutoksesta aiheutuvaa maksutulon menetystä ja lisä-kustannuksia välittömästi 1.1.2018 alkaen, jolloin muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan. Kokonaisuutena esitys ja sen vaikutusten kompensaatio on kuntatalouden kannalta positiivinen, mutta kuten esityksen perusteluissa todetaan, kohdistuvat vaikutukset vaihtelevasti yksittäisiin kuntiin. Yksittäisen kunnan maksutuottojen aleneminen riippuu varhaiskasvatuspalveluja käyttävien perheiden tulotasosta ja perhekoosta. Ehdotuksella saattaa olla vaikutuksia myös kuntien maksamien lasten kotihoidon tuen kuntalisien suuruuteen, mikäli kunnat haluavat pitää ohjausvaikutuksen ennallaan ja kannustaa suhteellisesti yhtä paljon yksityisen varhaiskasvatuksen käyttöön kuin tällä hetkellä.

Esitysluonnoksen vaikutuksissa on perustellusti käsitelty sen vaikutuksia perheisiin, yrityksiin sekä julkiseen talouteen ja kansantalouteen/yhteiskuntaan. Vaikutusten arvioinnin jakautuessa useamman alaotsikon alle, on kokonaisuutta erityisesti julkisen talouden vaikutusten ja yritysvaikutusten osalta hankala hahmottaa. Tältä osin voitaisiinkin harkita taloudellisten vaikutusten ja toimintaan syntyvien vaikutusten tarkastelun yhdistämistä.

Kohdassa 6 Riippuvuus muista esityksistä esitetty maksutulojen vähenemisen kompensointi yhteisöveron jako-osuuksia muuttamalla on tarkoitus toteuttaa luonnoksessa esitetystä poiketen hallituksen esityksellä verontilityslain 12 §:n ja tuloverolain 124 §:n muuttamisesta.

Esitys tulee asian käsittelystä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa annetun valtioneuvoston määräyksen (TM 021; 3.1.2002) mukaan käsitellä ennen päätöksen tekemistä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa sekä kuntalain (410/2015) 13 § mukaisesti kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

54. Rovaniemen kaupunki

Taloudelliset vaikutukset:

Varhaiskasvatuksen tarve tulee suurella todennäköisyydellä kasvamaan. Rovaniemellä on tällä hetkellä prosentuaalisesti ikäluokista enemmän lapsia päivähoidon piirissä kuin muualla Suomessa ja vastaavasti valtaosa perheistä on pienituloisia. Edellä mainitun johdosta asiakasmaksutuottojen muutokset ovat todennäköisesti Rovaniemellä muuta maata pienemmät.

Kunnan asiakasmaksutuottojen kertymä alenee ja kunnan oman toiminnan sekä palvelusetelitoiminnan menot kasvavat. Suurin taloudellinen vaikutus asiakasmaksulain muutoksella kunnan talouteen on toisen lapsen maksuluokituksen muutos, koska se koskettaa kaikkia tuloluokkia. Osapäivähoidon käyttö tulee alenemaan ja kokopäivähoidon käyttö lisääntyy. Perheet tulevat siirtymään 20- päiväisen hoitosopimuksen piiriin. 10- ja 15- päiväinen hoito vähenee. Muutoksen johdosta päivähoidon resurssointi- sekä investointitarpeet kasvavat.
Kotihoidon tuet ja avustukset tulevat pienenemään perheiden siirtyessä päivähoidon piiriin. Toimeentulotuen tarve saattaa muutoksen johdosta myös pienentyä. Näillä muutoksilla ei kompensoida kuitenkaan lisääntyneitä nettomenoja.
Päivähoitomaksun pieneneminen voi helpottaa jonkin verran perheiden taloudellista tilannetta. Asiakasmaksulain muutoksen yhteyttä vanhempien työllistymiseen on vaikea ennustaa. Asiakasmaksulain muutoksen johdosta asiakasmaksutuotot alenevat ja menot kasvavat. Mikä on hallituksen esitys maksutuottojen ja kasvavien kustannusten kompensoimiseksi?

Vaikutukset lapsiin ja perheisiin:

Asiakasmaksulain muutoksilla tavoitellaan sitä, että vanhempien työhön siirtymiselle olevia esteitä poistuu asiakasmaksujen alenemisen myötä. Tämä lisää lasten välistä tasa-arvoa ja edistää lasten varhaiskasvatukseen osallistumista. Rovaniemellä lasten osuus ikäluokasta on jo nyt muuta maata suurempaa, joten muutos voi olla Rovaniemellä muuta maata pienempää. Tosin siirtyminen osa-aikaisesta varhaiskasvatuksesta ja kerhotoiminnasta kokoaikaiseen hoitoon tulee todennäköisesti kasvamaan. Näin varhaiskasvatus lapsen oikeutena, jossa kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua, tulee paremmin toteutumaan. Maksut eivät silloin ole este osallistumiselle.

Vaikutukset yrityksiin:

Asiakasmaksujen pienentyminen ei vaikuta yrityksen maksutuottoon, koska Rovaniemi kompensoi asiakasmaksun pienenemisen palveluseteliosuutta korottamalla.

Yhteiskunnalliset vaikutukset:

Rovaniemi pitää tärkeänä sitä, että työnteon taloudellinen houkuttelevuus kasvaa kannustinloukkujen vähenemisen myötä. Varhaiskasvatus, jossa maksut eivät ole este osallistumiselle tukee lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä ehkäisee syrjäytymistä.

Aikataulullisesti 1.1.2018 voimaan astuva asiakasmaksulain muutos on tiukka ja sen mukaisten maksupäätösten tekeminen ja asiakkaiden tiedottaminen vaatii riittävästi valmisteluaikaa, joka tulisi huomioida.

Keskeinen sisältö lausunnosta on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

55. Toimihenkilökeskusjärjestö STTK Ry

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry kannattaa varhaiskasvatuspalvelujen asiakasmaksujen alentamista. Hallituksen esityksessä luonnosteltu malli on yksi tapa toteuttaa alennuksia, mutta se ei kuitenkaan riittävässä määrin kohdennu keskituloisiin perheisiin. Olennaista on, että maksujen alentamisella edistetään perheiden hyvinvointia sekä edistetään työllisyyttä ja tasa-arvoa. Maksuja alennettaessa on turvattava palvelujen laatu ja saatavuus nykyistä moniammatillista henkilöstörakennetta hyödyntäen. Henkilöstömitoitus ei saa heikentyä esimerkiksi tarvittavien sijaisten käyttöä vähentämällä.

STTK katsoo, että varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen maksuja uudistettaessa ne tulee tiiviisti kytkeä laajempaan perhepolitiikan ja perhevapaiden uudistamiseen. Perhevapaiden kokonaisuudistus tulee käynnistää välittömästi.

Varhaiskasvatuksen palvelumaksuja alennettaessa on ristiriitaista, että palveluja toisaalta on hiljakkoin heikennetty mm. rajaamalla lasten oikeutta kokopäiväiseen varhaiskasvatuspalveluun.

56. Kirkkohallitus

Lasten hyvinvoinnin ja kasvun turvaaminen on yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta ensiarvoista. Lasten ja lapsiperheiden palveluihin kohdistuvat säästötoimenpiteet ja useiden asiakasmaksujen samanaikaiset korotukset voivat aiheuttaa pitkällä aikavälillä kustannuksia toisaalla, joten päätöksien lapsi- ja perhevaikutuksia on arvioitava huolellisesti ja kokonaisuus huomioon ottaen.

Laadukas varhaiskasvatus on lapsen oikeus. Se tukee lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksella on myös suuri merkitys lapsen ystävyyssuhteiden muodostumiselle ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Parhaimmillaan varhaiskasvatus tukee myös koko perheen hyvinvointia. Varhaiskasvatus luo hyvän pohjan maahanmuuttajalasten kotoutumiselle.

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksut säädetään siten, ettei niiden suuruus ole esteenä yhdenkään lapsen osallistumiselle varhaiskasvatukseen. Mikäli asiakasmaksujen korotus on lapsi- ja perhevaikutusten arvioinnin jälkeenkin välttämätöntä, tulisi niiden kohdistua ensisijaisesti korkeimmilla tulotasoilla oleviin perheisiin.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että korotuksen kohdistuessa keski- ja pienituloisiin perheisiin, lapsen mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen saattaa olla uhattuna. Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että uudistusesityksessä on otettu huomioon yksinhuoltajat ja vähävaraiset pienperheet, joiden osalta asiakasmaksujen tulorajoja on korotettu. Maksuttoman varhaiskasvatuksen säilyttäminen kaikkein pienituloisimmille perheille on ensiarvoisen tärkeää.

Kirkkohallitus muistuttaa, että varhaiskasvatus on perheille vapaaehtoista. Jokaisen perheen arvovalintoja, näkemyksiä ja elämäntilannetta tulee kunnioittaa perheen valitessa varhaiskasvatuksen tuottajatahoa.

57. Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua ko. asiassa.
Tässä asiassa yhdenvertaisuusvaltuutetulla ei ole lausuttavaa.